

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 3

Juni

1986

4. maj i Mindelunden i Ryvangen.
Der ligges blomster ved pergolaens 107 mindetavler.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeadressen er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre, Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. (02) 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. (04) 47 17 04

Arkitekt M.A.A. Børge Andresen
Egehegnet 307, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. (04) 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 3.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
(02) 95 22 08
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 50,- kr.
Udenfor Skandinavien betales et
portotillæg på 30,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt ved
henvendelse til udleveringspost-
kontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

4.-maj-dagen i Ryvangen	63
De bærer frihedsfaklen videre III	67
Runde dage	68
Gensynsstævne	73
Kollegierådet	76
Stabilt bladsamarbejde	80
Foreningerne	80-89
Kammeraterne fortæller	90
Mindeord	90
Bøger	91

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/8 og 15/10 1986.
Stof fremsendes senest 4 uger
før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1986

41. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen
Horsørød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

4. maj i
forårssol

4. maj-dagen i Ryvangen

4.-maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen var fra morgenstunden velsignet af et pragtfuldt vejr.

Om formiddagen ankom blomstermanden med 300 buketter i blå, hvidt og rødt, og børnene fra Bispebjerg skole gik straks i lag med at fordele dem til hver enkelt grav og mindeplade. Alle- rede fra formiddagen mødte mange besøgende op.

Om aftenen samledes en tusindtallig skare ved pladsen foran Axel Poulsens monument. Flere gange er der fremsat ønsket om, at hele gravfeltet blev afspærret. I år var der, som sidste år, foretaget en delvis afspærring, så orkester og kor kunne »få luft«.

Sjællandske Livregiments musik- korps spillede nationale melodier, ind- ledt af »Prins Jørgens March«. Zahles skoles kor sang dejligt engageret. Fæl- lessangene var i år udvidet med »Det ha- ver så nyligen regnet«. Dels har den betyder så meget under frihedskampen, dels var fællessangene et forsøg på at aktivere aftenens mange deltagere.

I sin indledning sagde stævnelederen Johannes Fosmark bl.a.:

Hvordan 4.maj-højtidelighederne startede

Lige siden gravene blev anlagt har Kammeraternes Hjælpefond højtidelig- holdt 4.-maj-dagen i Ryvangen. Det skete i starten meget stilfærdigt ved, at

en flok skolebørn mødte frem og tændte lys på hver enkelt grav. Det skete faktisk på foranledning af ingeniør Skjærbæk. Han ringede en dag til mig og sagde, at hans firma gerne ville levere lysene (fak- lerne), men en sådan tilladelse kunne et privat firma ikke opnå. Den skaffede jeg så, og siden er det med levende lys på gravene fortsat, men siden udvidede vi dagen med seriøs musik. De mange

besøgende gik så stilfærdigt rundt og besøgte de forskellige grave og lod sig betage af stedets skønhed. Der udvide- des med korsang og siden 1977 har der desuden været holdt tale af en af mod- standsbevægelsens fremtrædende mænd.

Da der var gået nogle år, lagde vi mærke til, at ret mange af gravfelterne var uden særlige blomster på 4. maj-

Den 4. maj i Mindelunden. Børnene lægger blomster ved gravene.

Pigekoret synger foran monumentet.

dagen. Vi overvejede så at lægge blomster på de grave, der var uden særlige blomster den dag, men gennem mere end 15 år har vi lagt blomster på alle gravene. Så bliver der ikke gjort forskel.

I den første tid blev blomsterne lagt om aftenen, før de mange begyndte at komme, men gennem de senere år lægges blomsterne om formiddagen. Så lyser de op på de 288 grave og mindeplader resten af dagen. Vi glemmer naturligvis ikke at lægge blomster også ved pelotonerne.

35 år er gået på den beskrevne måde, men det er Kammeraternes Hjælpefonds hensigt at drage omsorg, at ofrene på særlig måde mindes den 4. maj også fremover, og vi takker de mange hjælpere samt de mange besøgende for deres interesse for sagen.

Efter frihedssangen fik pastor Sophus Boas ordet. Han sagde:

- En tugthusinspektør i Tyskland sagde til mig engang under krigen: Jeg er da klar over, at de politiske fanger, vi får sendt herved nu, hører til den bedste del af Deres lands ungdom.

Det var forbløffende at høre en tysk embedsmand midt under krigen sige det, vi andre tænkte.

Der var landsmænd, som fik os til at føle det som en skam at være dansker, for deres stillingers eller ussel vindings skyld handlede de, som de gjorde.

De unge tog fat

Men så kom disse unge mennesker. Vi syntes, at de rehabiliterede os, så vi kunne ranke ryggen igen. Som lys i en mørk tid kom beretningerne om dem. Enkeltvis eller i grupper tog de fat. De kom til at tælle tusinder over det ganske land.

Hvem var de? - Det var dem, som tyskeren sagde, udgjorde den bedste del af landets ungdom. Det var dem, der ikke kunne affinde sig med, at algang og alsang skulle være nok til at bevise vor ret til riget. Hvordan havde vi, der blot var tilskuere, uden dem kunnet postulere vor ret til frihed, da krigen var forbi.

Da var mange af dem døde. De havde vidst, fra de begyndte deres frihedskamp, at døden kunne blive prisen. Vi ved om mange af dem, at de betalte den pris med tapperhed. Det er svært på en forårsdag som denne at forestille sig unge mennesker, der er rede til at betale med livet, med fremtiden for deres land og overbevisning. Betale også for alle os andre, og det var jo, hvad de gjorde. Der står i Skriften: Storre kærlighed har ingen end dette at sætte livet til for sine venner. Det gjorde de.

Efterhånden skal man være halvgammel for at have oplevet det kapitel af danmarkshistorien, der sluttede den 4. maj 1945.

Det begyndte i kulde - og endte i forårssol

Det var begyndt i kulde en 9. april fem år før og endte i forårssol en majdag. Vi har hver vor historie om, hvor og hvordan vi oplevede den dag, men fælles for alle beretninger er, at vi følte, vi gik ud af et uhyggeligt mørke og ind i noget lyst og dejligt, ud af tvang og ind i frihed - ind til en stor glæde.

Jeg ved ikke, om glæde altid er forbundet med taknemmelighed, men her er det nu. Derfor kommer vi til Minde-lunden. Det er godt at have et sted, hvor man kan gå hen med sin tak. Et sådant sted har vi her blandt de grave, der gemmer så mange af dem, der døde for os.

H.C. Andersen siger i et eventyr, at det at gå mellem grave er som at gå langs en boghylde og læse på bogryggene navne og titler, som synes at sige alt og dog intet siger. Vi, som kommer her, har vel hver især een bestemt, vi søger hen til. Når vi så finder den og læser navnet, der betød så meget for os og vor slægt, er det ikke længere som at læse en bogryg men som en bog, der åbner sig - en mindebog, vi husker det hele så klart.

På Nødebo kirkegård var indtil for få år siden en sten med et navn, et par da-toer og derunder med store typer ordet VETERAN.

Da han døde i 1920'erne som en gammel mand, har der for de efterladte ingen tvivl været om, at hans livs højdepunkt var deltagelsen i den ulige kamp mod tyskerne i 1864. Så satte man ordet veteran på hans sten. Det var vigtigere end at fortælle, hvad han ellers havde været i dette liv.

Jeg har let ved at forestille mig, at slægt og venner efterhånden har været godt trætte af at høre om Dannevirke og Dybbøl og alt det.

For børnebørnene har det blot været steder og årstal blandt så mange andre, man skulle eksamineres i efter historie-bogen.

Vi er livsvarigt præget af femåret

Nu føler jeg, at vi, der var voksne i besættelsesårene, er ved at blive vete-

Der lægges blomster 4. maj ved pelotonerne.

raner blandt vore efterkommere, for hvem de år er lige så fjerne som 1864 var for os. Med alt det, der siden er sket og stadig sker i verden, er det svært for dem at forstå, at vi er livsvarigt prægede af det femår. Vi prøver på ikke at trætte med ideligt at tale om det, men vi husker det hele. Det er med i vore sind, i vore tanker, i vor bedømmelse af alt, hvad der siden er sket.

Danmark er stadig Danmark

Århundrede efter århundrede af landets historie berettes om fjendtlige tropper, der invaderede og besatte vort land eller dele af det. Hver gang har trængslerne fået en ende, og Danmark er stadig Danmark.

Da det så skete igen i vor tid, knyttede det os nær til historien, til forfædrene, der havde oplevet noget lignende, men det knytter os også nu til efterslægten i forvisning om, at der altid vil findes en sådan skare, der »vil møde, hver gang der bliver kaldt«.

Sådan er der ikke kun taknemmelige minder forbundet med at mødes her i Mindelunden den 4. maj, men også en fortrøstning til fremtiden, skønt »det er en underlig tid, vi lever i«, som H. C. Andersen sagde.

Inden afslutningen blev der rettet en speciel tak til ingeniør Bentzen for hans fremragende dækning af stævnets højtaler-mæssige forhold.

Og så gik koret til KZ-gravene, pergolaen og pelotonerne og lod deres kønne stemmer klinge ud i den dejlige sommeraften. F-k.

*

FRØSLEVLEJREN

Om aftenen stod de uniformerede korps, derunder også Danske Kvinders Beredskab og Civilforsvarsforbundet for mindehøjtideligheden i Frøslevlejren i anledning af årsdagen for Danmarks befrielse. Den stilfærdige højtidelighed, der blev afviklet i et enestående smukt forårsvejr mellem et par byer, havde igen samlet pæn tilslutning, og blandt deltagerne var adskillige, som kendte lejren inde fra.

*

PÅ SKAMLING

Region III holdt sin mindehøjtidelighed på Skamlingsbanke den 5. maj. Her talte bl.a. oberst J. Fr. Edeling. Der blev lagt mange kranser ved klokkestabelen.

Lysfesten i Haderslev

Der var mellem 3000 og 4000 deltagere til den traditionsrige 4. maj lysfest i kasernegården i Haderslev. Hundreder af lys i kasernens vinduer kastede sammen med sangkor og musikkorps en særlig stemning over arrangementet. Undervisningsminister Bertel Haarder talte, og hans tale blev karakteriseret som usædvanligt klar, men også stærk. »En rigtig slesvigsk løves tale«, blev der sagt med henvisning til Bertel Haarders rod i det sønderjyske.

Bertel Haarder sluttede talen:

- Lad os give håndslag over Atlanten på, at den frie verden fortsat står sammen om at værne freden, både freden mellem landene og den enkeltes fred for undertrykkelse og udslettelse.

Lad de 100 lys i vinduerne symbolisere frie menneskers livslys i en fri verden. Og derved siger vi tak til dem, der holder traditionen i live ved at tænde lysene og ved at komme her og se dem og høre på.

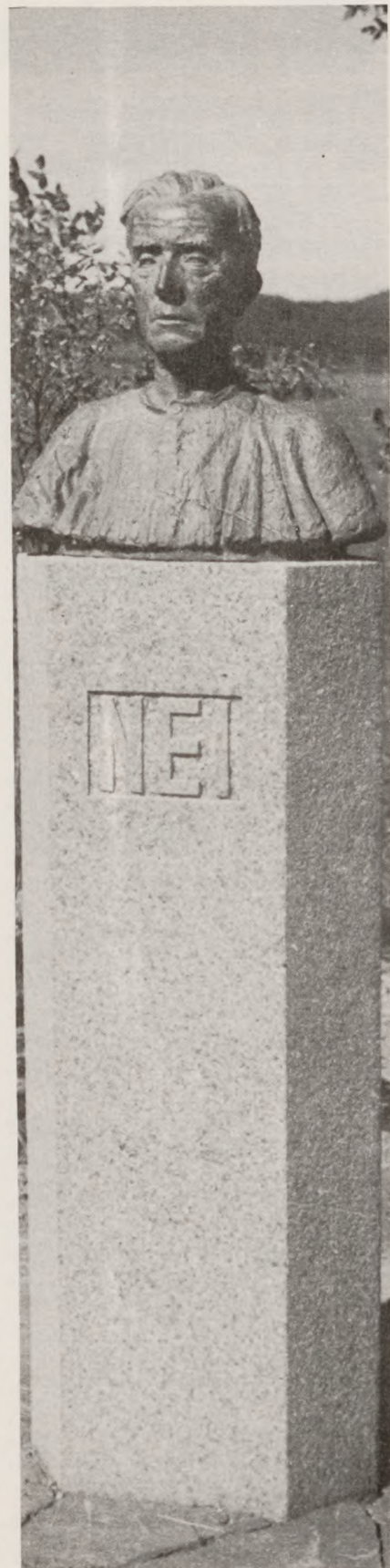
Frigjøringsdagen 8. mai 1986 i Norge

»Frihet og Fred« gjennomgangstemaet under årets markering av 8. mai.

De nå tradisjonelle bekransninger fant i år sted under vekslende værforhold, noe som imidlertid ikke forhindret godt fremmøte.

Over hele landet ble frigjøringen minnet med kransenedleggelse på de mange monumenter, som er reist. I Oslo skjedde det bl.a. på Retterstedet på Akershus festning, hvor en rekke nordmenn ble henrettet, det norske Ryvangen, på de allierte krigskirkegårder på Vestre Gravlund og på steder, som ellers har tilknytning til krigen.

Fangeforeningene har sine bestemte oppgaver ved disse begivenheter. Det er de, som har ansvaret for høytidelighetene i Æreslunden på Vår Frelsers Gravlund, hvor en rekke kjente nordmenn har sitt siste hvilested. Her ligger minister Niels Chr. Ditleff som var initiativtakeren til arbeidet med å få fangene hjem med de hvite bussene, her ligger Borghild Hammerich, kontreadmiral Carl Hammerichs hustru, som gjorde en slik lysende innsats med hjelpen til Norge fra Danmark, og her ligger de to

Man samledes ved monumentet for Lauritz Sand, manden der fastholdt sit NEJ.

nordmenn, som ble skutt under undtagelsestilstanden i Norge i 1941, Rolf Wickstrøm og Viggo Hansteen. Representantene for fangene, Per Sogstad, talte varmt om disse, som hver på sitt område hadde gitt landet så meget.

Ved minnesmerket over Illegal presse, den ble avduket ifjor av Kong Olav, talte Jens Schulz der han understreket den enorme betydning, som den illegale presse hadde hatt for den nasjonale holdning. Den sentrale plass, som monumentet har (den er plassert ved en åpen plass på et sentralt sted i Oslo), håpet Schulz ville medvirke til, at de idealer, som den illegale presse kjenpet for, også ville bli holdt levende i kommende slekters bevissthet.

Det er blitt en hyggelig tradisjon at ungdommen taler ved monumentene som er reist ved fangeleiren Grini utenfor Oslo. Et fargerikt innslag under disse minnestundene er avgangsklassene ved Eikeli skole, som ligger like i nærheten. Som vanlig spiller også Eikeli skoles musikkorps under høytidelighetene.

En ung røst

Ved Rettersted I, hvor seks unge nordmenn ble skutt under krigen, talte Tonje Hilde, en av ungdommene fra avgangsklassene, om den takknemlighet, de unge idag føler overfor de, som satte livet inn i frihetskampen. Hun tok utgangspunkt i det å få leve i frihet. For generasjonene, som er vokst opp etter krigen, er det en selvfølge. De, som satte livet inn, fortjener vår takk.

Det ble lagt ned kranser fra foreningene, Bærum kommune og fra pårørende.

Ved Rettersted II »Pro Patria«, talte også en representant for ungdommen. Øistein Hærem pekte på, at de unge, som ble skutt her, ikke var stort eldre end dem selv, da de mistet livet. »Ungdommen legger ned denne krans som en hilsen og takk og i sikker tro på, at de falnes innsats ikke vil bli glemt.

Arne Fossum, en tidligere Sachsenhausenfange, la ned kransen fra foreningen og uttalte, at det var en spesiell glede å se, at så mange unge var møtt frem. Det bærer bud om, at disse minnestundene også i fremtiden vil ha et budskap å gi til kommende slekter.

En av de mest kjente nordmenn, som ble torturert under krigen, Lauritz Sand, (1879-1956), har fått sitt monument reist ved Eiksmarka utenfor Oslo ved innfartsveien til Grini. Han kom tid-

lig med i den militære etterretningstjeneste og ble arrestert i september 1941. Selv etter umenneskelig tortur lyktes det ikke å avpresse ham noen tilståelse. Ved sin urokkelige holdning ble Lauritz Sand et samlendende symbol for motstandsbevegelsen og på bysten står det ganske enkelt et talende NEI.

Etter krigen måtte han gjennom mange og smertefulle operasjoner, men fant likevel tid til å engasjere seg sterkt i arbeidet med å ivareta de tidligere fangernes interesser.

Ved denne monumentet talte Tollef Larsson, også en tidligere fange, der han pekte på, at det NEI, som Lauritz Sand var eksponent for, også har sin gyldighet idag i kampen mot terror og vilkårlighet.

Et rørende innslag var, da Lauritz Sands oldebarn la ned en krans med hilsen fra familien.

Tredisjonen tro holdt fangeforeningen en tilstelning om kvelden 8. mai. Der Bothild Deichman-Sørensen talte varmt om den betydning, som foreningslivet har, når det gjelder å holde kameratskapet fra krigstiden vedlike. Den atmosfære, som er under møtene, må vi holde fast ved. Også hun kom inn på de verdier, vi har idag, når det gjelder frihet og fred og understreket ellers den betydning, som foreningens informasjonsvirksomhet på skolene har.

Stig Vanberg, Oslo

*

Rorup den 9. august

Foreningsfaner er velkomne

Bestyrelsen for Rorup-stenen ved landevejen mellem Roskilde og Ringsted har bedt os meddele, at vi igen i år samles ved Rorup-stenen lørdag den 9. august kl. 19 til en kort høytidelighet. Derefter er der kaffebord og samvær på Fri- og Efterskolen i Osted.

Det var på dette sted de elleve fangne modstandsfolk fra »Holger Danske« og »Bopa« blev skudt af Gestapo den 9. august 1944.

Fangeforeningerne opfordres til at deltage, så vidt muligt med faner.

*

KADAVERVISEN

Rygter havde fortalt, at det tyske troppetransportskib (Mars), hvormed vi blev overført, var blevet sænket! Derfor blev denne sang til kort efter vores ankomst til Froslevlejren i august 1944.

Mel.: Menuet af »Elverhøj«

På havets bund i Kattegat,
hvor fiskene sin mad får,
der ligger fangerne, som at
der skulle væ't til Padborg.
Der ligge de på samme plet,
hvor strømmen over sand går.
Hist ligger der et lumsk skelet,
i livet hed det Vandborg.

Her flokkes fisk af mange slags
og gnaver på kadavre.
Der æder sild og torsk og laks
af fede og af magre,
en suger på Kurlanskis tarm,
og vildt sig fryder skrubben,
den gnasker på en overarm,
som tilhør' Dovregubben!

Her står en dødssyg kabliou
og ynkelig sig brækker,
den åd en bid af kaptajn Plough,
men han var ikke lækker.
Og se den lille hornfisk der,
før var den sur og mager,
nu sutter den på Nasses tæ'r,
og det er altså sager.

Et gilde samles tæt herved
af tunger og rødspætter.
Der nydes her en fstdiner
af kostelige retter.
Først Balslevs vom med tangens løv,
en herreret, som smager,
og så en luns af Hinckes røv
garneret med Skjoldager.

Desserten, den er lind og let
og kildrer fisketanden,
den er det klare bævfed, t,
flået ud af Tyssemander,
lidt mos fra Farfars indenlår
er kræes, som ikke fylder,
og dertil sovsen, som de får
fra en af Koefoeds bylder.

Ak, fiske små i Kattegat,
det er til at få svip a',
det er ej til at fatte, at
det hele, I gik glip a',
men trøst jer, tiden kommer snart,
når alting bli'r til glæde,
så får I meget »grønt« og rart,
som I får lov at æde.

De bærer frihedsfaklen videre III

»40 år - et tilbageblik« som foredragsemne

Sådan har jeg kaldt et foredrag, jeg har holdt flere gange i forbindelse med 40-året for befrielsen.

Jeg har bestræbt mig på ikke blot at fortælle »historie« om besættelsesårene og oplevelser bag pigtråd - dette er dog meget væsentligt - men jeg har i al beskedenhed forsøgt på basis af oplevelserne at drage noget af det frem, der har fået betydning for livet i dag.

Poul Riis.

Det har været værd at nævne, at det folkelige fællesskab blev en virkelighed. Miljøerne blev blandet. Man var afhængig af hinanden. Den nærmeste var ofte en, der havde sin baggrund i en hel anden verden end ens egen. Min vurdering af andre mennesker blev en anden, fordi forståelsen blev »udvidet«!

Vi kom i koncentrationslejrene hinanden ved. Vi var hinandens skæbne. Et eksempel der kan belyse dette: Jeg kan huske fra den tid, da vi kun var tre danske i Dachau-lejren - dengang på 20.000, at en kollega modtog et brev (skrevet på tysk) fra sin kone. Vi læste det alle tre, ja, en norsk kollega fik også lov at læse det. Så tæt var vi ved hinanden!

Nævnes bør også humorens betydning. Der kan findes mange eksempler på, at den, der tabte humoren - evnen til at se noget komisk i en situation - døde i løbet af få dage. Humor er en livsbetingelse. Modsat: det var livsbekræftende, når andre kunne se tingene fra den humoristiske side.

Helt anderledes var det dræbende at være besat af angst! Jeg tænker på angsten i forbindelse med forhørene for, hvor meget man kunne holde til, senere i lejrene for sygdom (diarré, angina osv.).

Kampen for at overleve betød, at man måtte holde følelserne i ave. Man blev følelseslød. Først efter ca. 3/4 år efter hjemkomsten var jeg følelsesmæssigt nogenlunde normal.

Man blev ligesom tvunget til at være primitiv og simpel. Kampen for at overleve fremmer egoismen. I dag dukker episoder op i drømme - eller andre »sorte« stunder op, hvor man ikke kan »forsvare« sig med, at alt dette var os påtvunget, hvis vi ville leve! Forbandelsen i anklagen og i den manglende forståelse af situationerne dengang må man vel sagtens leve med resten af livet!

Sulter et menneske varer det ikke længe, før moralen og forstanden styres af maven. Jeg har set »gamle« fanger - ellers solide mennesker - stjæle fra kammerater. Dengang blev jeg skuffet og forarget. Jeg brød fællesskabet med en sådan fange. Han var uheldig. I dag kan jeg forstå en sådan mands situation.

Det var endog muligt at få fanger til at slå hinanden ihjel. Dette blev mig fortalt i 1970 under et besøg i en tidligere lejr. Det glemmes ikke. Situationer, hvor man ikke har hjulpet en svag kammerat kommer frem i erindringen. Nok kan man i frisk og vågen tilstand forklare for sig selv, hvad der var livets barske vilkår. Men selvanklagen følger én i svage stunder.

En kendt præst skal have sagt: »Skal jeg dø for en god sag, skal det være på Rådhuspladsen og ikke ukendt i en baggård i Blågårdsgade!« - Offervilje og idealisme var langt sværere at praktisere ukendt i en KZ-lejr end kendt på »Rådhuspladsen«. - Selvfølgelig har man oplevet virkelig medmenneskelig idealisme. Men den slags havde nu ikke gode kår i tilintetgørelseslejrene.

»Fundamentale erfaringer kan ikke

overføres«, siger en polsk emigrant, Slawomir Nrozek (Paris). Det samme har mange tidligere fanger oplevet. Man kan fortælle, men bliver ikke forstået. Nogle bliver sære, kan ikke udholde livet. Mange tidligere fanger lider under dette ikke at blive forstået.

Det giver selvsagt en dyrebart forståelse af menneskelivet at have set mennesket - både medmennesket og sig selv - afklædt, sådan som livet i lejrene påtvang os det. Det kan der være noget positivt i, men det er for en del altså også en forbandet byrde at slæbe på.

Denne livets lære er der mange, der fortsat må betale for! Poul Riis

DE SPØRGER MEGET

Birgit Fischermann var kun 5 år, da hun blev deporteret til Theresienstadt. Her skriver hun om sine erfaringer som fortæller.

De spørger, hvordan jeg f.eks. holder foredrag på skolerne.

Alt efter i hvilken aldersklasse jeg befinder mig - og hvor mange klasser der er samlet - begynder jeg med at fortælle om, hvordan vi blev bedt om at komme på Dagmarhus for at hente min far - og derefter hele turen med skib og ankomsten til Theresienstadt - og opholdet - det af det jeg kan huske - og hjemrejsen.

Derefter er der en lille pause - så beder jeg om spørgsmål - de gængse spørgsmål er, om det er rigtigt, at vi sultede - og om det var slemt - undren over, at man ikke kunne vaske sig, og at der ikke var sanitære forhold - og uh hvor ulækkert, at der ikke var varmt vand, og at man ikke kunne børste tænder.

Der er en del gange, hvor min mand Salle har deltaget - og det har formet sig på samme måde. Jeg begynder - og så fortsætter han - og det er de samme spørgsmål - uanset hvor gamle børnene er - når vi besøger gymnasierne - er det lidt mere velforberejdede spørgsmål der kommer - hvordan kunne det være, at vi blev kørt i kreaturvogne - (selvfølgelig for at få folk til at føle sig som det usleste, usleste svarer jeg) - Gymnasieeleverne reagerer voldsomt - og er ofte blevet rasende over de ting, vi har fortalt - selvfølgelig har de læst om krigen - men det er anderledes at ha' en person stående foran sig og vide, at denne person selv har oplevet rædslerne på sin krop.

Gæst mange gange

Data fra besættelsen:

Jeg blev arresteret den 13. november 1943. Under 8 ugers ophold i Vestre Fængsels tyske afdeling sad jeg i enecelle de 4 uger. Så fulgte 14 dage i Horserødlejren ved Helsingør, og den 20. januar 44 gik turen til Sachsenhausen ved Berlin. Deraf var et halvt år på udekommendoen Heinkels flyvemaskinefabrik. Hjemkomsten foregik over Neuengamme-Ramlösa. Hjemme igen 16. maj.

Til de stillede spørgsmål vil jeg gerne sige, at når en lærer eller flere ved samme skole indbyder mig som gæst, finder jeg altid, at der derved udvises en venlighed mod såvel mig som emnet. Indbydelsen skyldes jo ikke, at indbyderen (evt. flere) ikke ved noget om emnet, men en gæst, der har oplevet et og andet på sin krop, vil naturligvis fortælle om tingene på en anden måde end den, der har fået sin viden ved at læse sig til den. Der bliver også lyttet til ham på en anden måde.

Johannes Fosmark.

Jeg har været gæst for at fortælle til fra 20 til flere hundrede. Foregår besøget i klasseværelset og for en enkelt klasse, falder det naturligt at anvende fortælleformen, men er der flere klasser samlet, bruger jeg foredraget.

Det falder lettest at føre ordet, hvis eleverne er velforberejdede, men er de det ikke, må man tage hensyn til det i sin fremstilling. Som regel er eleverne i 8., 9. og 10. klasserne de bedste lyttere.

Enten jeg skal fortælle for få eller mange, beder jeg altid forud om at få en stor tavle med kridt til rådighed. Det fænger altid, når eleverne ser noget blive tegnet samtidig med, at de hører om dem. Det virker også godt, når man fremviser f.eks. sit gamle fangenummer, hue eller fangedragt o.l. Film har jeg meget sjældent forevist, for det kan værten jo selv gøre lige så godt.

Jeg beder altid om at få at vide, om man skal fortælle til en enkelt klasse eller om der bliver flere klasser samlet. For mig betyder det vældig meget, om der er gode lydforhold i lokalet. Det gør det vist for øvrigt også for tilhørerne. Et hyggeligt lokale har de fleste skoler og foreninger da også i dag.

I en skole er en enkelt time uegnet. To sammenhængende timer skaber den ro over besøget, som er af så stor betydning. Den anden time egner sig efter fortællingen godt til samtale, og den finder jeg er lettest at få frem i klasseværelset med ret få elever.

40-året for befrielsen fremkaldte et væld af indbydelser. At der derefter indtræder en hvilepause, er ganske naturlig, men arbejdet med at studere nazismens historie har stadig en ret stor udbredelse.

Måske kunne jeg regne ud, hvor mange gange jeg har fortalt om oplevelser i forbindelse med 1940-45, men jeg har ikke tallet. Det er meget stort. Som regel er jeg træt bagefter, da jeg under fortællingen genoplever det hele. En enkelt gang gik jeg til slut i stå, da jeg blev meget bevæget. Jeg bad arrangøren undskyldte, men jeg fik at vide, at man forstod.

Forskellige reaktioner

Kort tid efter befrielsen blev jeg indbudt til at tale for årskursisterne på Lærerhøjskolen. Efter foredraget sagde aftenens leder: - Livet er nu skønt og dejligt. Der kom ingen kommentarer, men jeg var jo lidt forundret over, at han kunne drage den konklusion af min betretning.

Efter et foredrag for voksne sad jeg og talte med en af mødedeltagerne. Han fortalte, at han havde siddet og følt, at han burde have gjort noget mere »den gang«.

Jeg forstod godt hans reaktion, men det er vel en følelse, vi alle somme tider har.

Jeg havde skrevet om nazisternes Nürnberglove. En mand, der havde læst artiklen, skrev til mig, at han fandt det

mærkeligt, at jeg nu 40 år efter kunne hade nazismen. Jeg svarede naturligvis, at dette had næppe ville ændre sig.

Hans Jørgen Jensen, Spontinisvej 26 D, 2450 Kbh. SV, 60 år 15. juni.

Fenni Poul Edv. Gullberg, Under Elmene 4, 2300 Kbh. S, 65 år 15. juni.

Anny Gyldholm Rode, Hessingeparken 13, 2600 Glostrup, 70 år 17. juni.

Folmer Visholm, Kobbelvænget 64, 2700 Brh., 65 år 18. juni.

Betty Christensen, Østerbrog. 48, 9400 Nørresundby, 65 år 20. juni.

Rasmus Kristensen, Kastanie Allé 55, 6000 Kolding (Buchenwald) 75 år 21. juni.

E. Breidal, Runddyssen 31, 4700 Næstved (Buchenwald) 70 år 22. juni.

Jørgen Røjel, Kongensg. 25, 7000 Fredericia, 70 år 22. juni.

Mogens Christensen, Vestervang 40, 7-75, Århus, 60 år 23. juni.

Axel Sørensen, Anneksgårdsvej 2, 3310 Ølsted, 60 år 23. juni.

Kaj Enok Hansen, Prinsesse Maries Hjem, Wildersg. 70, 2300 Kbh. S, 70 år 26. juni.

Karna Holm, Norgesgade 38, 7000 Fredericia, 70 år 27. juni.

Anders Elund Larsen, Eshøjvej 9, 9260 Gistrup, 65 år 27. juni.

- W. W. Frimodt Christensen**, Lysedammen 34, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 28. juni.
- Alfr. Andreasen**, Røde Mellemvej 94 B, 37, 2300 Kbh. S, 80 år 29. juni.
- Gunnar Chr. Tidemand**, Hvidovreg. 24, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 29. juni.
- Kristian Fomsgård Andreasen**, Høhnervej 12, 9800 Hjørring (Dachau 141.633) 65 år 29. juni.
- Elly Thomsen**, Ringholmsvej 18, 9400 Nørresundby, 75 år 2. juli.
- Erik Berg**, Strandlinien 18, 2791 Dragør, 65 år 3. juli.
- Alfr. Andersen**, Carl Bernhardsvej 15, 1817 Kbh. V (Buchenwald) 65 år 3. juli.
- Henry Nielsen**, Regner Lodbrogsvej 42, 5200 Odense V (Sachsenhausen) 70 år 4. juli.
- Jørgen Larsen**, Forchhammersvej 26, 1920 Kbh. V (Buchenwald) 65 år 4. juli.
- Chr. Frede Andersen**, Sverrigsvej 27, 3730 Neksø (Buchenwald) 70 år 5. juli.
- Arne Lohmann Jørgensen**, St. Strandstr. 1, 3250 Gilleleje (Dachau 141.645) 60 år 5. juli.
- Freddy Blicher Hansen**, Sallingsvej 49, 2720 Vanløse, 70 år 6. juli.
- Ejner Brandt**, Mariehøj 470, 2990 Nivå (Buchenwald) 65 år 6. juli.
- Fritze Poulsen**, Fagerbo 14, 2950 Vedbæk, 50 år 7. juli.
- Katrine Andersen**, Langg. 14, 9000 Aalborg, 65 år 9. juli.
- Jenny Fuks**, H. Stillingsvej 68, 8900 Randers (Ravensbrück) 65 år 9. juli (best.medl. i Gestapofangerne, Randers afd.).
- A. J. Jørgensen (»Åbo«)**, Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Øst, 80 år 10. juli (fmd. f. Erhvervshæmmede, Aalborg afdeling).
- Poul Normann Hansen**, Magleparken 204, 2700 Ballerup (Buchenwald) 65 år 12. juli.
- Ejvind Madsen**, Snebær Allé 15, 2770 Kastrup, 70 år 12. juli.
- Børge Hansen**, Lyngvej 9, 2800 Lyngby (Neuengamme 67.994) 65 år 13. juli.
- Margrethe Møller Pedersen**, Ved Andebakken 6, 2000 Frede.b., 80 år 14. juli.
- Børge Dahl**, Immerkær 17, 2650 Hvidovre (Neuengamme, Buchenwald) 75 år 15. juli.
- Per Vestergaard**, Skovvej 42, 5800 Nyborg (Buchenwald) 70 år 16. juli.
- Holger Larsen**, Gyldenlakvej 15, 9400 Nørresundby, 65 år 17. juli.
- Frogner Pedersen (Basse)**, Møllebjergrvej 10, 9380 Vestbjerg, 65 år 18. juli.
- Karl Højer Kristensen**, Præstevænget 5, 9400 Nørresundby, 70 år 19. juli.
- Peder Jeppesen**, Narfesvej 8, 9800 Hjørring (Neuengamme, Buchenwald) 65 år 19. juli.
- Anker Glerup**, Norgesg. 8, 9000 Aalborg, 70 år 23. juli.
- Ella Andrea Larsen**, Kastrupvej 306, 2770 Kastrup, 75 år 23. juli.
- Ester Glerup**, Beckgårdsvej 12, 2100 Kbh. Ø, 70 år 25. juni.
- Erling E. Pedersen**, Filippavej 19, 8270 Højbjerg, 70 år 25. juli.
- Leo Johansen**, Lindholmsvej 71 A, 9400 Nørresundby, 70 år 27. juli.
- Poul Erik Nielsen**, Nygårds Pl. X, 1., 2610 Rødovre, 60 år 27. juli.
- Børge Olesen**, Skodshøjen 71, 8240 Risikov, 65 år 27. juli.
- Bernth Johannesson**, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby (Neuengamme) 60 år 27. juli (kasserer i Fangesammenslutningen, medl. af bestyrelsen for Bernadottegården, Roskilde). Bortrejst på dagen.
- E. Marrot Hansen**, Aagerupvej 178, 2750 Ballerup (Neuengamme 51.901) 65 år 28. juli.
- Agnete Jensen**, Randkløv Allé 130, 2770 Kastrup, 70 år 30. juli.
- Ejner Hansen**, Søbyvej 10, 5672 Radby-Broby, 80 år 1. august.
- Ejvind Lykkestrand**, Amagerbrog. 85, 2300 Kbh. S (Ampa) 70 år 3. august.
- Ernst Jacob Jensen**, Højager 12, 3230 Græsted (Neuengamme 68.406) 70 år 3. august (fmd. f. bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde).
- Villy Them Hansen**, Vesterg. 33, 9300 Sæby, 65 år 7. august.
- Niels Larsen**, Humlebækg. 46, 2200 Kbh. N (Neuengamme 54.566) 60 år 9. august.
- Inge Lise Weber**, Ved Bellahøj 3 A, 2700 Brh., 60 år 10. august.
- Nila Mortensen**, Markleddet 22, 2650 Hvidovre, 70 år 10. august.
- Ruth Goodman Nielsen**, Bredagervej 11, 2770 Kastrup, 60 år 12. august.
- Søren Rytter**, Strynøg. 3, 9000 Aalborg, 70 år 13. august.
- Hardy Thomsen**, Tordenskjoldsg. 7, 9000 Aalborg, 65 år 14. august.
- Per Madsen**, Skolesvinget 26, 8240 Risikov, 65 år 14. august (best.medl. i Gestapofangerne, Århus afd.).
- Svend Aa. Petersen**, Bymuren 46, 2650 Hvidovre, 65 år 14. august.
- Lilian Frisk**, Sdr. Røsevej 30, 2791 Dragør, 60 år 15. august.
- Jørgen Christensen**, Dalgasg. 6, 9000 Aalborg, 60 år 17. august.
- Harald Toft Mikkelsen**, Stoholmsvej 33, Højslev, 65 år 18. aug.
- Børge Mide Kristensen**, Ejboparken 11, 4000 Roskilde (Stutthof) 70 år 18. august.
- Ejner Kristensen**, Sundbyvestervej 81, 2300 Kbh. S, 70 år 18. august.
- Svend I. Chr. Iversen**, Rønvej 5, 2600 Glostrup (Buchenwald) 75 år 19. august.
- Louis Henrik Jensen**, Birkemosevej 26, 3630 Jægerspris, 65 år 19. august.

Laurits Lautrup, Bredagervej 49, 2770 Kastrup, 70 år 20. august.

Anna Rauthe, Hesseløgade 6, 9000 Aalborg, 75 år 21. august.

*

OLE LIPPMANN 70 ÅR

Direktør Ole Lippmann fyldte den 25. april 70 år. Han har en lang karriere bag sig i dansk erhvervsliv og har haft og har stadig en række betydningsfulde tillidsposter. Hans hovedbeskæftigelse har dog været tilknytningen til firmaet Simonsen & Weel.

Men her skal først og fremmest nævnes hans indsats i modstandskampen under den tyske besættelse, hvor han spillede en meget central rolle. I sommeren 1944 kom han til England, men vendte senere tilbage til Danmark som leder af SOEs arbejde. Han var her med til at sikre det nære samarbejde mellem SOE og den civile danske modstandsbevægelse. Lippmann blev medlem af Frihedsrådets K-udvalg og deltog som observatør i Frihedsrådets møder. Under Lippmanns ledelse kom der stigende fasthed i SOE-organisationens arbejde, hvilket var vigtigt for planlægningen af den strategiske sabotage og i planlægningen af samarbejdet mellem modstandsbevægelsen og de allierede i tilfælde af invasionskampe på dansk område.

I en omtale af Lippmann siger modstandsbevægelsens historiker Jørgen Hæstrup bl.a., at på disse og andre områder blev Lippmanns ledelse præget af overblik og fasthed samt af fuld tilslutning til den civile modstandsbevægelses synspunkter.

Ole Lippmann har efter krigen midt i al sin erhvervsmæssige travlhed også haft tid til at deltage i forskelligt humanitært arbejde. Han er medlem af Frihedsfondens bestyrelse og repræsentantskab. -t

*

NILS BERG 70 ÅR

Oberst Nils Berg fyldte den 20. april 70 år. Som følge af deltagelsen i modstandsbevægelsen blev han i 1944 arresteret og deporteret til Neuengamme, hvorfra han kom til den berygtede udekommendo Porta-Westfalica. Efter krigen har han i nogle år opholdt sig i Grønland, men blev siden chef for hæ-

rens officersskole på Frederiksberg Slot, indtil han tog sin afsked i 1978. Siden har han beskæftiget sig med historiske og litterære sysler. Her i foråret udkommer således værket »Om Krig« af den kendte krigsfilosof Clausewitz (1780-1831) i oversættelse af Nisl Berg.

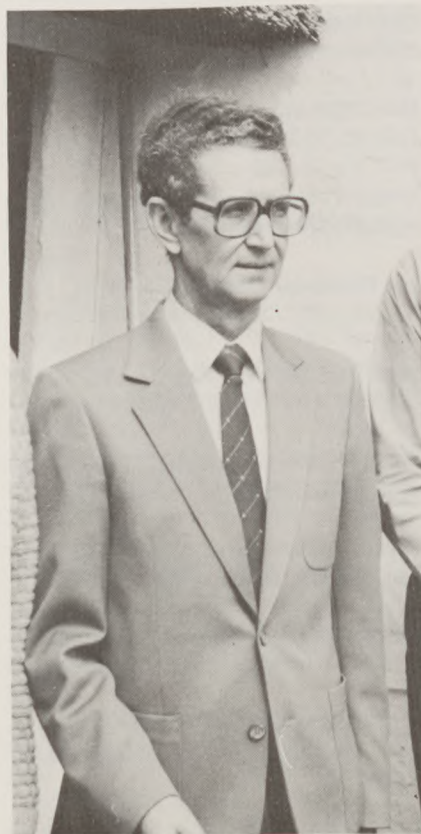
Han har i nogle år været formand for fangeklubben »50'erne fra Porta« og er nu medlem af Frihedsfondens bestyrelse og forretningsudvalg, der har udpeget ham til formand for bestyrelsen for 4. Maj-Kollegiet i København.

*

BERNTH JOHANNESSEN 60 ÅR

Når Bernth Johannessen nu fylder 60 år den 27. juli må det fastslås, at selv om han er en af de yngste iblandt os, så er han faktisk alligevel en af fangebevægelsens veteraner.

Som 17-årig kom han med en D.s.U.-gruppe ind i modstandsbevægelsen og måtte i 1944 gå under jorden, da han blev eftersøgt af Gestapo. I oktober 1944 faldt han i et baghold, da han søgte at indkredse en stikker. Han blev af Gestapo ført til Shellhuset og derfra videre til Vestre Fængsel, hvor han i et

Bernth Johannessen.

par måneder sad i enecelle. Derefter videre til Frøslev, hvor han også blev anbragt i en celle, indtil han i december blev deporteret til Neuengamme, hvorfra han en tid var på udekommendo i Meppen.

Efter hjemkomsten i 1945 viste det sig, at han havde pådraget sig en lungelidelse, og først efter godt et års tid kunne han begynde at arbejde igen.

Han er kendt for sin overordentlig store flid, og hans faglige dygtighed har ført ham frem til en ledende stilling som økonomidirektør for firmaet KKKK, hvor han har været ansat i 36 år.

Men han har også på en række områder taget aktivt del i arbejdet i fangeforeningerne. Gennem en årrække var han medlem af Neuengammeforeningens bestyrelse og den internationale Neuengammekomité. Fra oprettelsen i 1967 har han uafbrudt været medlem af Fangesammenslutningens bestyrelse og forretningsudvalg, hvor han med kyndig og fast hånd har holdt orden i økonomien. Han er samtidig kasserer for Fangesammenslutningens Rekreationsfond og medlem af bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpesfond, ligesom han er medlem af bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde.

Herudover er han nu medlem af bestyrelsen for Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen og Erhvervshæmmedes afdeling i Nordsjælland.

Alle steder har Bernth gennem årene gjort sig gældende som en aktiv og god kammerat. Vi, der gennem mange år har kendt og arbejdet sammen med ham, kan bekræfte, at han har ydet en enorm personlig indsats i fangebevægelsen, ikke mindst i Fangesammenslutningen.

Vi og mange med os vil derfor hylde ham, den unge veteran iblandt os, på 60-års dagen og takke for kammeratskab og samarbejde, et samarbejde vi håber må videreføres i mange år endnu.

F.T.

*

HILSEN FRA AALBORG

4. Maj-Kollegiet i Aalborg bringer i sit årsskrift en særdeles spændende artikel af Knud Østergaard. Han fortæller minder fra årene 1939-45. Østergaard var interneret i Vestre Fængsels tyske afdeling, og det var her, han oplevede befrielsen. Han har været medlem af folketinget siden 1964. Han var forsvarsminister i 1971.

DEPOTCHEFEN FRA FRØSLEVLEJREN

Den 16. marts fyldte havnemøller Axel Petersen, Fredericia, 80 år. Mange gamle Frøslevfanger vil huske ham fra Frøslevlejren, hvor han var depotchef - et vanskeligt job, idet der dengang var mangel på næsten alt, selvom den danske forvaltning gjorde sit yderste for at skaffe nødvendige ting - det var ikke let at fordele f.eks. 50 par træsko, hvis der var 500, der manglede.

Axel Petersen, Fredericia.

Møller Petersen, dengang prokurist, var i 1926 færdig på kornetskolen i Kronborg og blev udnævnt til løjtnant ved garden. Herfra fik Møller Petersen mange gode kammerater, som han senere skulle få gavn af i modstandsarbejdet bl.a. som instruktør samt i kontakt- og efterretningsarbejdet.

Det egentlige modstandarbejde startede med dannelsen af en terrænsportsforening, som Møller Petersen var primus motor i, og som efterhånden kunne mønstre en 40-50 unge interesserede. Efterhånden fik Axel Petersen forbindelse med Jyllandsledelsen og fik besøg af premierløjtnant Bennike, senere oberst, som præsenterede sig som ingeniør Jensen. Det førte til, at der nu kom våben og sprængstof til byen, og da der yderligere over den engelske radio kom en hilsen til et tilfældigt navn, som i forvejen var kodet til en bestemt handling, ja da var alt på plads. Fin Dalgaard blev sabotageleder og han fik besked om, når der skulle sprænges. Det var ofte et led i en større kæde over hele Jylland - hoved-

sagelig jernbanen. Der havde inden terrænsportsfolkene kom i gang været en modstandsgruppe her i byen under ledelse af arkitekt Lembcke, men han blev taget tillige med sin gruppe, hvorblandt var Børge Køngerskov, Robert Jensen m.fl. De havnede i Neuengamme med den første transport fra Frøslev, en døde. Også i den militære efterretnings-tjeneste var A.P. involveret, så der kom ofte folk, der skulle have forskellige oplysninger.

Axel Petersen blev taget midt på sommeren 44 og kom i forhør på Staldgården i Kolding. Gestapo blev aldrig klar over, hvor meget han var engageret i, og da de ikke kunne få mere ud af ham, blev han sendt til Frøslev, der på dette tidspunkt lige var åbnet 8 dage før. Her blev A.P. til 5. maj 45 og var med til, sammen med Digmann, at overtage lejren efter tyskerne. Det skete på slaget 11 og til det sidste minut rådede SS ånden. Lejren blev så overgivet til de danske fanger. Tyskerne rettede sig op og sagde Heil Hitler. Det blev Axel Petersens opgave at blive chef for et andet publikum - idet det nu væltede ind med stikkere og nazister. Det var et andet publikum nu, og lejren skulle nu ikke længere hedde Frøslevlejren, men blev døbt Faarhuslejren.

Der blev oprettet 5 komp. til at besætte grænsen. Den danske lejrchef kaptajn Digmann, der senere blev generalmajor for hjemmeværnet, ville gerne med til grænsen og blev kommandant for 1. komp. Efter ca. 8 dage afløste han Axel Petersen, som gerne ville hjem. Efter hjemkomsten var Møller Petersen med til at stifte det frivillige hjemmeværn og var gruppefører i en del år.

Tiden fra dengang - i modstandsbevægelsen og Frøslevtiden - står for Axel Petersen i et særligt lys. I den periode knyttedes venskaber, som han regner for noget af det mest værdifulde i sit liv.

Til slut skal lige nævnes, at Axel Petersen i mange år var en af Fredericias mest indflydelsesrige og dynamiske erhvervsmand. Han var i en lang år-række byens viceborgmester og i en periode formand for Fredericia Handelsstandsforening. Inden for sit fag har han gjort udviklingen med fra vindmølle til storindustri og igennem en lang periode var han formand for Foreningen af danske Handelsmøllere.

Møller Petersen kaldes også havnemølleren - Møller er altså en titel og ikke et navn. *Frands W. Nielsen*

HÆDRER KRIGSSEJLERNE OG NORSK KVINDE

Ved en højtidelighed den 5. maj i Nationalmuseets festivals foretog Ebbe Muncks Mindefond den årlige uddeling. Det var besluttet at give en pris til matros Børge Møller, der både under og efter krigen gjorde en stor indsats for de danske krigssejlere og i England sørgede for, at de blev organiseret i en fælles organisation. Børge Møller, der sidste år indvalgte i Frihedsfondens bestyrelse, afgik imidlertid i marts måned ved døden. Forinden nåede han dog at få meddelelsen om, at han var indstillet til den fornemme pris. Mindefondens bestyrelse besluttede i stedet at overgive beløbet, 30.000 kr., til Frihedsfondens arbejde for krigssejlerne.

Wanda Heger.

Endvidere fik den norske kvinde Wanda Heger overrakt en pris. Wanda Heger blev som 20-årig sammen med sin familie interneret i Tyskland i nærheden af Berlin og opholdt sig her i 2 1/2 år. Da de havde en vis bevægelsesfrihed, udnyttede hun det til at etablere en opsøgende virksomhed i fængsler og KZ-lejre for at finde frem til norske fanger, skaffe dem mad og få dem registreret. Under dette arbejde traf hun Bjørn Heger, der sad i et Gestapofængsel i Berlin. Bjørn Heger blev senere frigivet fra fængslet, men derefter interneret, og han deltog nu i arbejdet, der nu også omfattede registrering af danske fanger. I 1945 var denne registrering meget vigtig for lokalisering af de skandinaviske fanger. Wanda Heger har skrevet bogen »Foran porten hver fredag«, en betagende og spændende beskrivelse af den-

Laurits Laurrup, Bredagervej 49, 2770 Kastrup, 70 år 20. august.

Anna Rauthe, Hesseløgade 6, 9000 Aalborg, 75 år 21. august.

*

OLE LIPPMANN 70 ÅR

Direktør Ole Lippmann fyldte den 25. april 70 år. Han har en lang karriere bag sig i dansk erhvervsliv og har haft og har stadig en række betydningsfulde tillidsposter. Hans hovedbeskæftigelse har dog været tilknytningen til firmaet Simonsen & Weel.

Men her skal først og fremmest nævnes hans indsats i modstandskampen under den tyske besættelse, hvor han spillede en meget central rolle. I sommeren 1944 kom han til England, men vendte senere tilbage til Danmark som leder af SOEs arbejde. Han var her med til at sikre det nære samarbejde mellem SOE og den civile danske modstandsbevægelse. Lippmann blev medlem af Frihedsrådets K-udvalg og deltog som observatør i Frihedsrådets møder. Under Lippmanns ledelse kom der stigende fasthed i SOE-organisationens arbejde, hvilket var vigtigt for planlægningen af den strategiske sabotage og i planlægningen af samarbejdet mellem modstandsbevægelsen og de allierede i tilfælde af invasionskampe på dansk område.

I en omtale af Lippmann siger modstandsbevægelsens historiker Jørgen Hæstrup bl.a., at på disse og andre områder blev Lippmanns ledelse præget af overblik og fasthed samt af fuld tilslutning til den civile modstandsbevægelses synspunkter.

Ole Lippmann har efter krigen midt i al sin erhvervsmæssige travlhed også haft tid til at deltage i forskelligt humanitært arbejde. Han er medlem af Frihedsfondens bestyrelse og repræsentantskab. -t

*

NILS BERG 70 ÅR

Oberst Nils Berg fyldte den 20. april 70 år. Som følge af deltagelsen i modstandsbevægelsen blev han i 1944 arresteret og deporteret til Neuengamme, hvorfra han kom til den berygtede udekommmando Porta-Westfalica. Efter krigen har han i nogle år opholdt sig i Grønland, men blev siden chef for hæ-

rens officersskole på Frederiksberg Slot, indtil han tog sin afsked i 1978. Siden har han beskæftiget sig med historiske og litterære sysler. Her i foråret udkommer således værket »Om Krig« af den kendte krigsfilosof Clausewitz (1780-1831) i oversættelse af Nisl Berg.

Han har i nogle år været formand for fangeklubben »50'erne fra Porta« og er nu medlem af Frihedsfondens bestyrelse og forretningsudvalg, der har udpeget ham til formand for bestyrelsen for 4. Maj-Kollegiet i København.

*

BERNTH JOHANNESSEN 60 ÅR

Når Bernth Johannessen nu fylder 60 år den 27. juli må det fastslås, at selv om han er en af de yngste blandt os, så er han faktisk alligevel en af fangebevægelsens veteraner.

Som 17-årig kom han med en D.s.U.-gruppe ind i modstandsbevægelsen og måtte i 1944 gå under jorden, da han blev eftersøgt af Gestapo. I oktober 1944 faldt han i et baghold, da han søgte at indkredse en stikker. Han blev af Gestapo ført til Shellhuset og derfra videre til Vestre Fængsel, hvor han i et

Bernth Johannessen.

par måneder sad i enecelle. Derefter videre til Frøslev, hvor han også blev anbragt i en celle, indtil han i december blev deporteret til Neuengamme, hvorfra han en tid var på udekommmando i Meppen.

Efter hjemkomsten i 1945 viste det sig, at han havde pådraget sig en lunge-lidelse, og først efter godt et års tid kunne han begynde at arbejde igen.

Han er kendt for sin overordentlig store flid, og hans faglige dygtighed har ført ham frem til en ledende stilling som økonomidirektør for firmaet KKKK, hvor han har været ansat i 36 år.

Men han har også på en række områder taget aktivt del i arbejdet i fangefor- eningerne. Gennem en årrække var han medlem af Neuengammeforeningens bestyrelse og den internationale Neuengammekomiteé. Fra oprettelsen i 1967 har han uafbrudt været medlem af Fangesammenslutningens bestyrelse og forretningsudvalg, hvor han med kyndig og fast hånd har holdt orden i økonomien. Han er samtidig kasserer for Fangesammenslutningens Rekreationsfond og medlem af bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond, ligesom han er medlem af bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde.

Herudover er han nu medlem af bestyrelsen for Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen og Erhvervshæmmedes afdeling i Nordsjælland.

Alle steder har Bernth gennem årene gjort sig gældende som en aktiv og god kammerat. Vi, der gennem mange år har kendt og arbejdet sammen med ham, kan bekræfte, at han har ydet en enorm personlig indsats i fangebevægelsen, ikke mindst i Fangesammenslutningen.

Vi og mange med os vil derfor hylde ham, den unge veteran blandt os, på 60-års dagen og takke for kammeratskab og samarbejde, et samarbejde vi håber må videreføres i mange år endnu.

F.T.

*

HILSEN FRA AALBORG

4. Maj-Kollegiet i Aalborg bringer i sit årsskrift en særdeles spændende artikel af Knud Østergaard. Han fortæller minder fra årene 1939-45. Østergaard var interneret i Vestre Fængsels tyske afdeling, og det var her, han oplevede befrielsen. Han har været medlem af folketinget siden 1964. Han var forsvarsminister i 1971.

DEPOTCHEFEN FRA FRØSLEVLEJREN

Den 16. marts fyldte havnemøller Axel Petersen, Fredericia, 80 år. Mange gamle Frøslevfanger vil huske ham fra Frøslevlejren, hvor han var depotchef - et vanskeligt job, idet der dengang var mangel på næsten alt, selvom den danske forvaltning gjorde sit yderste for at skaffe nødvendige ting - det var ikke let at fordele f.eks. 50 par træsko, hvis der var 500, der manglede.

Axel Petersen, Fredericia.

Møller Petersen, dengang prokurist, var i 1926 færdig på kornetskolen i Kronborg og blev udnævnt til løjtnant ved garden. Herfra fik Møller Petersen mange gode kammerater, som han senere skulle få gavn af i modstandsarbejdet bl.a. som instruktører samt i kontakt- og efterretningsarbejdet.

Det egentlige modstandarbejde startede med dannelsen af en terrænsportsforening, som Møller Petersen var primus motor i, og som efterhånden kunne mønstre en 40-50 unge interesserede. Efterhånden fik Axel Petersen forbindelse med Jyllandsledelsen og fik besøg af premierløjtnant Bennike, senere oberst, som præsenterede sig som ingeniør Jensen. Det førte til, at der nu kom våben og sprængstof til byen, og da der yderligere over den engelske radio kom en hilsen til et tilfældigt navn, som i forvejen var kodet til en bestemt handling, ja da var alt på plads. Fin Dalgaard blev sabotageleder og han fik besked om, når der skulle sprænges. Det var ofte et led i en større kæde over hele Jylland - hoved-

sagelig jernbanen. Der havde inden terrænsportsfolkene kom i gang været en modstandsgruppe her i byen under ledelse af arkitekt Lembcke, men han blev taget tillige med sin gruppe, hvori blandt var Børge Køngerskov, Robert Jensen m.fl. De havnede i Neuengamme med den første transport fra Frøslev, en døde. Også i den militære efterretnings-tjeneste var A.P. involveret, så der kom ofte folk, der skulle have forskellige oplysninger.

Axel Petersen blev taget midt på sommeren 44 og kom i forhør på Staldgården i Kolding. Gestapo blev aldrig klar over, hvor meget han var engageret i, og da de ikke kunne få mere ud af ham, blev han sendt til Frøslev, der på dette tidspunkt lige var åbnet 8 dage før. Her blev A.P. til 5. maj 45 og var med til, sammen med Digmann, at overtage lejren efter tyskerne. Det skete på slaget 11 og til det sidste minut rådede SS ånden. Lejren blev så overgivet til de danske fanger. Tyskerne rettede sig op og sagde Heil Hitler. Det blev Axel Petersens opgave at blive chef for et andet publikum - idet det nu væltede ind med stikkere og nazister. Det var et andet publikum nu, og lejren skulle nu ikke længere hedde Frøslevlejren, men blev døbt Faarhuslejren.

Der blev oprettet 5 komp. til at besætte grænsen. Den danske lejrchef kaptajn Digmann, der senere blev generalmajor for hjemmeværnet, ville gerne med til grænsen og blev kommandant for 1. komp. Efter ca. 8 dage afløste han Axel Petersen, som gerne ville hjem. Efter hjemkomsten var Møller Petersen med til at stifte det frivillige hjemmeværn og var gruppefører i en del år.

Tiden fra dengang - i modstandsbevægelsen og Frøslevtiden - står for Axel Petersen i et særligt lys. I den periode knyttedes venskaber, som han regner for noget af det mest værdifulde i sit liv.

Til slut skal lige nævnes, at Axel Petersen i mange år var en af Fredericias mest indflydelsesrige og dynamiske erhvervs mænd. Han var i en lang år-række byens viceborgmester og i en periode formand for Fredericia Handelsstandsforening. Inden for sit fag har han gjort udviklingen med fra vindmølle til storindustri og igennem en lang periode var han formand for Foreningen af danske Handelsmøller.

Møller Petersen kaldes også havnemølleren - Møller er altså en titel og ikke et navn. *Frands W. Nielsen*

HÆDRER KRIGSSEJLERNE OG NORSK KVINDE

Ved en højtidelighed den 5. maj i Nationalmuseets festsal foretog Ebbe Muncks Mindefond den årlige uddeling. Det var besluttet at give en pris til matros Børge Møller, der både under og efter krigen gjorde en stor indsats for de danske krigssejlere og i England sørgede for, at de blev organiseret i en fælles organisation. Børge Møller, der sidste år indvalgte i Frihedsfondens bestyrelse, afgik imidlertid i marts måned ved døden. Forinden nåede han dog at få meddelelsen om, at han var indstillet til den fornemme pris. Mindefondens bestyrelse besluttede i stedet at overgive beløbet, 30.000 kr., til Frihedsfondens arbejde for krigssejlerne.

Wanda Heger.

Endvidere fik den norske kvinde Wanda Heger overrakt en pris. Wanda Heger blev som 20-årig sammen med sin familie interneret i Tyskland i nærheden af Berlin og opholdt sig her i 2 1/2 år. Da de havde en vis bevægelsesfrihed, udnyttede hun det til at etablere en opsøgende virksomhed i fængsler og KZ-lejre for at finde frem til norske fanger, skaffe dem mad og få dem registreret. Under dette arbejde traf hun Bjørn Heger, der sad i et Gestapofængsel i Berlin. Bjørn Heger blev senere frigivet fra fængslet, men derefter interneret, og han deltog nu i arbejdet, der nu også omfattede registrering af danske fanger. I 1945 var denne registrering meget vigtig for lokalisering af de skandinaviske fanger. Wanda Heger har skrevet bogen »Foran porten hver fredag«, en betagende og spændende beskrivelse af den-

ne indsats, der her i landet er næsten ukendt.

Wanda Heger blev budt velkommen og hyldet på klingende norsk af Mindefondens formand, højesteretssagfører Bernt Hjejle, hvorefter professor Ole Secher i et kort foredrag introducerede Wanda Heger. Prisoverrækkelsen blev foretaget af Hendes Majestæt Dronning Margrethe, der også i varme ord hylkede Wanda Heger.

Højtideligheden blev overværet af en række indbudte modstandsfolk og repræsentanter for danske koncentrationslejr-fanger. -t

*

MODSTANDSMAND FÅR AALBORG-MAND

Initiativtageren til Mindeparken for Krigens ofre i Aalborg, fhv. brandmester H. Bremer Sørensen, blev på 5. maj-dagen hædret med Aalborg-manden.

Den blev overrakt ham af borgmester Kaj Kjær, der takkede den gamle modstandsmand for det arbejde, han udførte for at få skabt mindeparken, der blev indviet på befrielses-dagen i fjor.

Aalborg-manden er Aalborg bys officielle hædersgave til personer, der har udfoldet særlige aktiviteter til byens gavn. Den uddeles efter enstemmige beslutninger i magistraten.

*

POLSK HÆDER TIL JØRGEN KIELER

I den polske ambassade i København fandt i april en højtidelighed sted, hvor ambassadør Lucjan Piatkowski på den polske regerings vegne overrakte Frihedsfondens formand, overlæge Jørgen Kieler, den polske stats fortjenstmedalje. Ordenen blev tildelt Jørgen Kieler som en hyldest og tak for hans indsats i den internationale kræftforskning og for et fremragende samarbejde og for uvurderlig hjælp til polske videnskabsmænd gennem alle årene siden krigen. Ambassadøren benyttede lejligheden til også at hylde Kieler for sin deltagelse i kampen for sit folks befrielse, et arbejde, der nu videreføres i kampen for at befri verdens befolkning fra den svøbe, kræftsygdommene er.

Højtideligheden blev overværet af polske og danske videnskabsmænd samt en række repræsentanter for den danske modstandsbevægelse og for Fangesammenslutningen.

Foto-gave til Israel

Kapelmester John Bjørklund fra Århus er vendt hjem efter en uges usædvanlig visit i Jerusalem. På det israelske mindeinstitut, Yad Vashem, for de seks millioner jøder, som under nazismen blev myrdet i de tyske udryddelseslejre, overrakte han et eksemplar af en meget sjælden bog om Adolf Hitler til instituttets vicedirektør, ambassadør Ruben Dafni. Bogen består bl.a. af mange originale fotografier, taget af *Der Führers* »hoffotograf« Hoffmann.

Illustrationerne betragtes som enestående og indgår nu i Yad Vashems store dokumentarsamling fra nazitiden. Adolf Hitler ses bl.a. i en række hidtil ukendte situationer. Ruben Dafni mener, at bogen, hvis udgivelse er betalt af et tysk cigaretfirma, kun er fremstillet i 100-150 eksemplarer, der blev givet til partimedlemmer, som gjorde sig særlig »fortjent«.

John Bjørklund har købt den sjældne bog af sin bekendt gennem mere end 40 år, fhv. rektor Palle Schmidt, som i et nyetableret museumsarkiv i Esbjerg har samlet over 10.000 dokumenter fra perioden 1940-45. Begge havde den idé, at bogen med fotografierne skulle gives til instituttet i Jerusalem. I øvrigt havde danske ny-nazistiske grupper tilbudt store pengesummer for bogen, som de muligvis ville bruge som en slags ny national-socialistisk »bibel«.

*

NAZI-HÆRVÆRK MOD AALBORG MINDEPARK

Nazi-klistermærker med hagekors-symboler er blevet klistret på mindesmærker i 5. Maj Parken i Aalborg, hvor ofrene fra besættelsestiden 1940-45 i Aalborg hædres.

Hagekors-klistermærkerne var mærket »Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse - postboks 7916, Aalborg SØ«.

»Hvis vi levede i et land, hvor enhver frit kunne mindes sine egne, hørte klistermærker nok ikke hjemme i en mindelund,« siger nazi-bevægelsens leder, Povl Heinrich Riis-Knudsen, til Aalborg Stiftstidende. Han siger, at det er i orden, hvis det kan forarge nogen: »Mig forarger det, at parken i det hele taget er der,« siger han.

Erklæring

Fhv. minister Frode Jakobsen har som mandatar for kommandør Poul Adam Mørch, der sammen med afdøde general E. M. Nordentoft var chef for den danske militære efterretningstjeneste i Stockholm under besættelsen, gennem advokat Jørgen Jacobsen gjort indsigelse mod visse replikker og handlingsforløb i Jane Horney-seriens 4., 5. og 6. afsnit, der blev udsendt i Danmarks Radio, fjernsynet, i november 1985.

*

Advokat Jørgen Jacobsen har på sine klienters vegne gjort opmærksom på, at de nævnte replikker og handlingsforløb må give indtryk af, at den danske militære efterretningstjeneste i Stockholm skulle have samarbejdet med tyskerne. ved i forståelse med disse og med disses hjælp at have aftalt at oplagre våbendepoter for i en given situation at kæmpe sammen med tyskerne mod russerne og/eller dele af modstandsbevægelsen, og ved at angive ubekvemme, fortrinvis - men ikke udelukkende - kommunistiske modstandsfolk til Gestapo for henrettelse eller nedskydning.

*

Danmarks Radios driftsledelse har forståelse for, at disse dele af udsendelserne utilsigtet af Danmarks Radio har givet anledning til fortolkninger i den nævnte retning. Danmarks Radios driftsledelse var ikke opmærksom på, at de omhandlede replikker og handlingsforløb fortolket på denne måde indebærer ærekrænkende beskyldninger mod den militære efterretningstjeneste i Stockholm og dermed mod dele af modstandsbevægelsen. Danmarks Radios driftsledelse vil gerne herved give udtryk for sin oprigtige beklagelse heraf, idet det understreges, at Danmarks Radio finder sådanne beskyldninger grundløse.

*

Fhv. minister Frode Jakobsen har herefter accepteret, at sagen er bragt til en tilfredsstillende afslutning.

København, den 29. april 1986

For Danmarks Radio

Enig

Werner Svendsen

Frode Jakobsen

De kørte - og vil gerne hilse på hinanden igen

Da konvojen nåede den østrigske grænse i 1946. I midten ses konvojlederen Reedtz Funder. Til venstre medicinaldirektør Esther Ammundsen.

Umiddelbart efter 2. verdenskrig ydede Dansk Røde Kors hjælp til nødlidende i Europa. I flere lande oprettede man centre, hvorfra man uddelte mad og tøj. Nogle af de danskere, der deltog i dette arbejde, vil nu gerne forsøge at arrangere et 40-års »træf«. I den forbindelse har man i samarbejde med Dansk Røde Kors skrevet følgende brev, som henvender sig til de, der deltog i hjælpearbejdet:

I forbindelse med 2. verdenskrig ydede Dansk Røde Kors hjælpearbejde blandt andet i Ungarn, Østrig og Slesvig-Holsten. Mange deltog i dette arbejde.

40 år er nu gået siden da, og i den anledning har to af deltagerne, Holger Reedtz Funder og John Schwartzlose, fået den idé at søge deltagerne samlet. Hensigten med et »træf« er dels at give lejlighed til at mødes igen og genopfriske erfaringer, dels at sikre indsamlingen af et historisk materiale i form af billeder, rapporter, effekter m.v.

Dansk Røde Kors vil gerne bistå i dette arbejde og tilbyder at arrangere et »træf« sommeren 1987. Vi vil gerne ved denne lejlighed samle historisk materiale, registrere dette og evt. opbevare det i det Røde Kors Museum, som påtænkes oprettet i Frøslevlejren.

Vi vil gerne høre, om der er tilstrækkelig interesse for et møde af den-

ne art, og opfordrer de, der måtte være interesserede, til at give os besked. For at få kontakt med så mange af deltagerne som muligt, beder vi desuden om henvisninger til personer, De husker deltog i arbejdet. Det vil lette vores eftersøgningsarbejde, hvis De udover at opgive navn også kan give oplysninger om, hvilken opgave den pågældende person udførte i hjælpeaktionen, evt. nuværende profession, adresse eller blot henvisning til, hvilken del eller egn i landet personen kunne bo i.

Har De andre tanker om træffets formål og gennemførelse, er vi meget modtagelige for ideer, og sønner De, det ville være hensigtsmæssigt med et møde i den anledning, kan vi arrangere et sådant. Vi vil gerne bede Dem svare så hurtigt som muligt. Skulle nogen ønske yderligere oplysninger, kan man rette henvendelse til:

Holger Reedtz Funder, Ndr. Parkvej 37 A, 3200 Helsingø, tlf. 02-798711 eller John Schwartzlose, Klosterlund, Kragedalsvej 6, 7442 Engesvang.

En utrolig flugt

Landsforeningen Gestapofangernes Sjællandsafdeling arrangerede sidste år en rejse til Paris og Strasbourg. Under opholdet i Strasbourg aflagdes besøg i KZ-lejren Struthof-Natzweiler ved den fransk-tyske grænse (ikke at forveksle med Stutthof ved Gdansk i Polen). I besøget deltog den danske ambassadør Erling Quaade, og om aftenen var rejsedeltagerne til en sammenkomst i den danske ambassade.

Efter hjemkomsten modtog afdelingens formand, Jens Thomsen, en hilsen fra ambassadøren, der samtidig sendte kopi af en artikel i avisen »Dernieres Nouvelles d'Alsace« med beretningen om en fransk fanges utrolige flugt fra Struthof i 1942.

Martin Winterberger foran indgangen til Struthoflejren.

Lejren, der lå i Alsace, var sammen med lejren Schirmeck oprettet for at underkue modstanden i Alsace-Lorraine (på tysk Elsass-Lothringen), efter at Hitler i 1940 havde indlemmet disse østfranske provinser i det tyske rige.

SS-officeren Walther sagde det direkte til en af de fangne franske modstandsfolk Robert Eckert: »Bedst havde det været, om vi havde ladet Jer Elsassere blive, hvor I var og så mejet Jer ned med maskingeværer. Men jeg forsikrer

*Kammeraternes Hjælpefond
værner om frihedskampens idealer.*

Jer: I kom levende ind her, og I kommer kun ud som døde!»

Der var 40.000 franske fanger i Struthof, og de 12.000 døde.

I 1962 indviedes på lejrens område en mindeobelisk.

Robert Eckert overlevede, men i en meget sørgelig tilstand. En anden Elsassere, Martin Winterberger, overlevede også. Han flygtede nemlig, og det er beretningen om hans flugt, vi her bringer med det franske blad som kilde.

Martins flugt

Det er 4. august 1942. Tordenvejret brød løs ved 14-tiden, medens fangerne, bevogtet af SS-folk med hunde, transporterede sten fra stenbruddet på kærre. De var ved at dø af sult, og deres stribede fangedragter blev gennemblødt.

Inde i lejren, i tøjdepotet, lige overfor det gaskammer, der var indrettet i det gamle hotel Struthof, traf fange nr. 538 de sidste forberedelser til den eventyrlige flugt, han havde forberedt i tre måneder.

Nr. 538 var den første Elsassere i lejren, og den 12. november 1941 registreret således: Martin Winterberger, født 19. december 1917 i Dingsheim, dødsdømt.

Hvorledes var han kommet hertil, denne urokkelige Elsassere, hvis patriotisme intet kunne betvinge? Det er en lang historie. Først ansøgning til de tyske myndigheder om tilladelse til at rejse til hans franske troppeenhed, der var stationeret i Argeles-sur-Mer. Den 14. april 1941 var Martin i Mutzig sammen med nogle kammerater fra Gressville. På hjemvejen sang de franske sange, bl.a. Marseillaisen. De blev standset af en tysk patrulje, der forlangte at få at vide, hvem der havde sunget.

»Jeg,« svarede Martin.

»Var det dig, der alene sang så højt?«

»Ja, jeg sang alene og kan bevise det.«

Og med kraftig røst lød igen Marseillaisen. Arresteret. Ti dages forhør hos Gestapo i Strasbourg. Martin giver sig ikke, heller ikke overfor kommandanten i Schirmeck, Karl Buck. Her var han til 12. november 1941. Han blev tildelt arbejdskommandoen i stenbruddet i Hersbach, men han sagde stadig: »Vi er og bliver franskmænd.« Så kom han i straffe-bunkeren og derfra i disciplinærbarakken. Intet hjalp. Hvad ville det ende med?

»Det er ligetil,« sagde en østrigsk medfange, der var kommet fra Dachau.

»Hvis du får en grøn formular, så er du fri. Men er den rød, så kommer du til en dødslejr.«

Hans held: lusefri

Den 12. november kaldte en SS-er på ham og gav ham en rød seddel. Ved porten ventede en lille lastbil, der under streng bevogtning bragte ham til Struthof.

»Vær ikke ked af det,« trøstede en af vagterne.

»Deroppe er bedre end her i dette tågegul til Schirmeck.«

Det var let sagt. Struthof var kun under opførelse. Fangerne var da mest tyskere, tjekkere og jøder. Men han traf en dag en lothringer, Eugene Menel, også en af de første franskmænd i lejren.

Det er overflødigt at skildre fangernes elendighed. Martins held skyldtes en detalje. Ved en kontrol konstaterede lejrens sygepassere, der selv var fanger, at Martin var den eneste fange, der ikke havde lus. Derfor skulle han nu arbejde i vaskeriet, der vaskede og strøg SS-ernes uniformer.

Det blev kimen til en dristig flugtplan. På tre måneder udpones den til mindste detalje. Han kender risikoen. Mislykkes det, er det døden i galgen på appelpladsen foran alle medfangerne.

Kort forinden var det lykkedes en atlet blandt fangerne ved stangspring at komme over pigtrådshegnet. Men han blev fanget i skoven og måtte forklare, hvordan han slap ud.

»Det er umuligt,« sagde kommandanten. »Hvis du kan bevise det, lader jeg dig leve.«

Fangen gentog springet, men vagterne pudsede hundene på ham, og de bed ham ihjel.

Martin indviede fire medfanger i planen, og hver af dem fik en særlig opgave.

»Heil Hitler«, hilser Martin

Klokken er 14.15. Det regner stadig. Nu er chancen der, beslutter Martin. I vaskeriet, hvor han netop har strøget nogle officersuniformer, ifører han sig en af kommandantens uniformer. En anden uniform giver han til den tyske fange, journalisten Alphonse Christmann.

De går hen mod garagerne med faste skridt. Ingen bemærker dem. I garagen er alt parat. Østrigeren Karl Haas, der arbejder her, har fyldt 60 liter benzin på den luksuriøse Mercedes. Benzinen var stjålet gennem nogen tid og gemt i små

flasker, der var »organiseret« på syge-revieret, og efterhånden holdt skjult under garagens gulv. Joseph Mautner, en tjekkisk officer, og polakken Josef Chichorz, tidligere spaniensfrivillig, er der også og parat til at vove eventyret.

Det regner stadig. Martin ødelægger telefonlinien og sætter sig ved siden af Christmann, der tager rattet. Kurt Haas, Mautner og Chichorz skjules under et tæppe bag i vognen, der startes med larmende motor.

Med stor hastighed kører de hen til portvagten, der ved synet af kommandantebilen med dødningehovedvimlen på forskærmen styrter ud og åbner portleddet. Da vognen passerer, står han ret, og de hører ham råbe: »Post seks, intet nyt.«

Martin ruller ruden ned og råber med udstrakt arm: »Tak. Heil Hitler.«

»Heil Hitler,« svarer vagten tilbage. Med rasende fart forsvinder bilen i regntågen og tager kurs mod Natzweiler. De kan takke tordenvejret for deres held.

Man anså flugt for at være umulig

Kommandanten kørte sjældent ud i regnvejr og savnede derfor ikke straks bilen. Telefonafbrydelsen blev undersøgt ved at sende en patrulje ud i skoven for at opklare grunden. Ingen tænkte på sabotage, og tanken om flugtforsøg, der gjaldt for at være umulig, kom slet ikke på tale. Først ved 17-tiden blev der slået alarm.

Da var de flygtede langt borte. Ved La Vancelle efterlod de bilen og uniformerne for at krydse grænsen til fods. Desværre blev Christmann taget af en patrulje og bragt tilbage til Struthof, hvor han blev hængt i medfangernes påsyn.

For de andre begyndte en lang illegal vandring, hvor de hvert øjeblik kunne frygte for opdagelse. Den 2. september når de Lyon, hvor de modtages af modstandsbevægelsens 2. bureau (efterrettingsafdelingen). Martin kommer over den spanske grænse, og hans tre kammerater sendes til England.

Elsass så Martin først to år senere via Afrika og Italien, da han i en fransk brigade deltager i befrielsen og de hårde kampe, da tyske pansertropper søger at genobre Strasbourg og kaste de allierede styrker tilbage over Vogeserlinien.

Martin er senere udnævnt til officer af æreslegionen og deltog i 1985 i højtideligheden i Struthof på 40-års dagen for befrielsen.

De bevarede værdigheden trods tysk dødsdom

Af Knud Malthe Poulsen, Vejle

Knud Malthe Poulsen har lånt os dette billede, hvor han selv står i midten og til højre for ham lederen af Aars-gruppen, Christian Ulrik Hansen. Til venstre er det Per Sonne, der var mellem de elleve, som tyskerne skød på Roskildevvej ved København. Knud Malthe Poulsen skriver, at billedet er taget da de tre var i Det danske Spejderkorps' 1. Farsø trop, Rød Patrulje, og at det var her baggrunden for deltagelse i modstandsbevægelsen blev lagt.

Det skete for 41 år siden, omkring Skt. Hans.

Celle 384, Vestre Fængsels tyske afdeling.

Et lille uddrag af min fængselsdagbog, som jeg førte med stikord:

6.6. Invasionen begyndt.

19.6. For Krigsret paa Dagmarhus.

20.6. For Krigsret paa Dagmarhus, 8 dømt til Døden. Fik selv 8 Aars Tugthus.

23.6. De 8 skudt.

Her vil jeg uddybe dagbogen.

Da vi den 6.6.44 kom ud på toilettet, stod der skrevet på væggen, at invasionen var begyndt. Dette glade budskab blev selvfølgelig banket og morset fra celle til celle i Vestre Fængsels tyske afdeling.

Men at krigen ikke dermed var slut, skulle vi snart erfare.

Den 19.6.44 blev vi fra Chr. Ulrik Hansen sagen kørt ind til krigsret på »Dagmarhus«. Krigsrettens dommere bestod af tre højtstående tyske militærpersoner. En fra værnemagten, en fra luftvåbnet og en fra krigsmarinen. Anklageren var en SS-mand og forsvareren en ung løjtnant.

Da vi havde hørt anklagerens krav om straffe, blev vi klar over, at tyskerne så meget alvorligt på vores sag.

Den første dag blev kaldt en slags forhandling, den næste dag faldt dommene. De otte, som sad foran mig, blev dømt til døden, vi andre fik otte og seks års tugthus. To blev frikendt, den ene en kvinde.

Nu, så mange år efter, er det, som om jeg har stået ude i kulissen og set dette ske. Men aldrig kan jeg glemme - og derfor dette indlæg - den værdige måde, som de otte dødsdømte opførte sig på i krigsretten.

Vores leder, Christian Ulrik Hansen, kæmpede for at overbevise dommerne om, at den eneste, de kunne dømme, var ham, han tog hele skylden på sine unge stærke skuldre.

En anden af de dødsdømte, som var ugift, henstillede til dommerne, at såfremt der var nogle, der kunne benådes, at det så først og fremmest måtte være dem, der var gift og havde børn.

De tyske dommere kunne ikke andet end få respekt for de otte unge danskere, som de havde dømt til døden.

Den samme værdige holdning viste de igennem deres breve fra dødscellen.

41 år er gået, siden de blev skudt i Ryvangen, men vi, som overlevede krigsret og deportation til tyske kz-lejre, og derved har fået 41 år foræret, skylder at vidne for dem, som satte livet til.

Brødet

Af biskop Vincent Lind

De fleste vil kende i det mindste brudstykkevis Martin Luther Kings berømte prædikenen med den fængende og begejstrende og dog dybt sorgmodige sentens: I had a dream! Jeg havde en drøm.

- Sorgmodig, siger jeg, fordi drømme for det første jo sjældent holder målet, og for det andet fordi drømme af den art er noget man har, når man er under hælen og pisen, bag tremmer, i ufrihed og angst og slaveri.

Hvor ofte er ikke vore nætter netop de fængsler, hvor vi ligger og drømmer.

Der er drømme, som går den anden vej.

For 30-35 år siden havde jeg som så mange andre de drømme. Jeg drømte, at jeg var tilbage i koncentrationslejren i Porta Westphalica. At jeg var dernede igen. Og alting gentog sig i et sært fordrejet forløb og uden håb. Jeg drømte stanken og sulten og kulden og slagene og de døde og trætheden. Det hele tæt sat til med skyld og angst.

I de drømme spillede brødet en betydelig rolle. Brødet deltes ud hver morgen og aften. Man tager et rugbrød, skærer det i tykke skiver på ca. 3 centimeters tykkelse. Det halve af sådan en

skive, det var rationen. Med en klat margarine eller marmelade.

Midt på dagen ude i minegangen fik vi en skål suppe. På roer, kartofler, kål. Det var dagens højdepunkt. Arbejdsdagen var fra kl. 6 til kl. 18, forlænget med uddeling af ration, opstilling til appel, march ud og march tilbage og ofte time-lange luftalarmer.

Brødet var livet. Man tyggede det krumme for krumme, legede en leg med det. Gik med det i hånden lidt.

I drømmene kom somme tider det mareridt, at der ikke var brød til mig. Til alle de andre, men ikke til mig.

Men i drømmene kom også somme tider den ubeskrivelige lykkefølelse ved at mærke brødet i hånden eller i munden.

*

Jeg fik nærmest et lykkehok som teologisk student, da professor Holger Mosbech i en forelæsning over Fadervor redegjorde for udtrykket »det daglige brød«. Gengivelsen fra den græske grundtekst var noget usikker. Ordet betyder egentlig noget i retning af »hvad der hører tilværelsen til«. Men i al litteratur på græsk fandtes ordet kun dette ene sted: i Fadervor. Luther gættede på,

at det betød »det daglige brød«. Men under nogle udgravninger af et gods fra den græske periode i Ægyptens historie løb man under en gennemgang af de fundne godsregnskaber på ordet og kunne se, at her betød det: en slavearbejders dagsration.

Pludselig sad jeg der i auditorium 10 på Københavns Universitet og fik foræret en dyrebar forståelse både af, hvad den bøn i Fadervor betyder, og hvad rationen var.

I Alexander Solsjenitsyns bog »En dag i Ivan Denisovitjs Liv« taler hovedpersonen Sjhov med en medfange, som er baptist. Alosja hedder han. Han og de andre baptister bad til Gud. Men det hjalp jo ikke. Alosja siger: »Af alle jordiske og forfængelige ting har Gud kun befaleet os at bede om det daglige brød. Giv os i dag vort daglige brød.« »Vil det sige rationen?« spurgte Sjhov.

*

Hver gang jeg tager et stykke brød i hånden og fører det op til munden og mærker dets duft i næsen, så tænker jeg: Her er dit daglige brød.

Thi jeg var engang træl. Men nu - er jeg fri.

Enestående krigsmonument

Intet andet land har udformet et krigsmonument så særpræget som Danmark. Datoen for meddelelsen om verdenskrigens afslutning for vort lands vedkommende er for eftertiden fastholdt i 4. Maj Kollegierne i Esbjerg, Horsens, København, Marstal, Odense, Tønder, Aalborg, Århus og Åbenrå. Til hvert enkelt af de ca. 450 værelser er knyttet navnet på en af dem, der satte livet til i kampen for Danmarks frihed.

Frihedsfonden blev skabt i 1945 for at drage omsorg for enker og børn efter dem, der havde sat livet til i frihedskampen, eller som var blevet svært invalideret i tysk fangenskab eller i undergrundsarbejdet. Hele befolkningen sluttede op omkring fonden og skænkede den så store midler, at bestyrelsen besluttede, at man udover de primære formål ville sætte et værdigt minde for Danmarks frihedskamp.

Kontorchef Frederik Rothe og chefredaktør Hakon Stephensen fremsatte på Frihedsfondens landsmøde i Odense i januar 1947 forslag om, at man opgav enhver tanke om et mausoleum eller lignende i rigets hovedstad og i stedet løste

opgaven ved praktisk anvendelige mindesmærker i form af 4. Maj Kollegier i universitetsbyerne København og Århus til gavn for unge under uddannelse.

Det var traditionelt at knytte begrebet kollegium til et universitet, men konsul Sigurd Müller, der var formand for Frihedsfondens afdeling i Aalborg, foreslog, at man gik videre og byggede 4. Maj Kollegier for unge under uddannelse, også i andre byer, hvor der var interesse og initiativ for sagen.

Forslaget om at bygge for alle unge under uddannelse fik bred tilslutning både i Frihedsfondens bestyrelse og i lokalkomiteerne. Frihedsfonden ydede i princippet den samme sum til opførelsen, som det lykkedes de respektive bestyrelser at skaffe lokalt. Ialt investerede Frihedsfonden godt 6 mill. kr. i kollegierne. København og Århus fik halvparten, Aalborg fik 519.000 kr., Horsens 348.000 kr., Esbjerg 220.000 kr., Tønder 412.000 kr., Marstal 371.000 kr. Aabenraa 468.000 kr. og Odense 630.000 kr.

*

Frihedsfondens virke blev langt mere

omfattende og langstrakt, end nogen havde kunnet forestille sig i årene umiddelbart efter befrielsen. Afviklingen var planlagt til senest 1970, men tillægget til erstatningsloven i 1969 gav nye, store opgaver. Indtil udgangen af 1985 er der til godt 14.000 klienter anvendt ca. 42 mill. kr.

Frihedsfonden har fået statsstøtte til endnu nogle år at videreføre arbejdet med at hjælpe de tidligere KZ- og Gestapo-fanger, modstandsfolk samt søfolk, der under krigen sejlede for de allierede. De egentlige bistandsopgaver er i det væsentlige overgået til Sikringsstyrelsen, men det idealistiske arbejde, som også har været knyttet til fonden, søges videreført gennem 4. Maj Kollegierne.

*

Derfor var det ønskeligt at få oprettet et nyt samarbejdsorgan, og ved et møde på Frederiksberg Slot i efteråret 1976 dannedes Kollegierådet med tre repræsentanter for hvert af de ni kollegier.

Rådet er samarbejdsorgan for de ni kollegier, som alle har fælles rod, og som vedkender sig en arv fra frihedskampen. I dette tilfælde er arv ikke alene noget håndfast i form af de midler, som Frihedsfonden har afsat i Kollegiefonden, men også noget etisk betonet.

Mange minder fra krigens og frihedskampens tid fortøner sig med årene, men der er trods alt værdier, som er værd at fastholde, ikke alene i de navne og portrætter, som er knyttet til kollegieværelserne, men også i den holdning, som navnene står for.

Niels A. Eigenbroth

KOLLEGIEVÆRELSE

NAVNGIVES

Thorkild Dige

På 4. Maj Kollegiet i Horsens navngav Kollegierådet formand, Niels A. Eigenbroth, 24. april tre nye værelser.

I værelsesnavngivning har 4. maj kollegierne hidtil fulgt det princip at mindes nogle af dem, der faldt i frihedskampen, men i de senere år har man tillige hædret nogle af de modstandsfolk, som stadig findes iblandt os, og som man har ønsket at give en særlig æresbevisning. Blandt dem er ved værelsesnavngivningen i Horsens Frihedsfondens mangeårige kontorchef Thorkild Dige, som med omsorg og nidkærhed gennem mange år varetog interesserne for Frihedsfondens mange tusinde klienter. To af dem, Birgit og Erik Balslev, Lyngby, havde med en donation til

Efteråret 1944 i Stockholm. Der holdes møde med drøftelse af hjælpen til modstandskampen i Danmark. Fra venstre Christmas Møller, Døssing og Jens Lillelund. Mødet foregik i et privat hjem.

Kollegierådet ønsket at hædre Dige.

*

Ernst von Führen Kieler

Horsens kommune havde med en donation på ligeledes 10.000 kr. ønsket at hædre mindet om læge Ernst von Führen Kieler, hvis hjem var præget af en national og antinazistisk holdning, som var med til at danne grundlag for, at alle fire børn fra dette hjem blev aktive i frihedskampen og var med til at starte Holger Danske.

Da den gamle Horsens-læge selv blev anholdt af tyskerne, vakte hans navn både respekt og forundring hos tyskerne, men navnet havde ingen sammenhæng med deres begrebsopfattelse. Slægtens stamfar skænkede i det 17. århundrede som tak for livet efter en dramatisk stranding med sit skib ved Bergen et fyrtårn til den vanskelige indsejling. Som tak tildelte Majestæten ham mellemnavnet von Führen!

*

Gustav Bjørn Rühne

Det tredje værelse er skænket af HOKI-fonden til minde om firmaets stifter Gustav Bjørn Rühne. Ved befrielsesfesten den 4. maj 1946, flere år før Frihedsfondens bestyrelse anede, at man skulle engagere sig i et landsomfattende kollegiebyggeri, udkastede Rühne tanken om at gøre det kollegium, som Horsens Teknikum var i færd med at projektere, til et monument for friheds-

kampen.

I højtideligheden, der blev ledet af kollegiets formand, ingeniør Carl Kjergaard, deltog foruden Thorkild Dige og frue, pårørende til læge Kieler og grosserer Rühne, borgmester Henning Jensen, fhv. borgmester Holger Sørensen samt kollegiets bestyrelse og alumneråd, og den første efor, kriminalassistent Jens Sørensen m.fl.

*

Ole Lippmann

Ole Lippmann fyldte den 25. april 70 år. En vennekreds indsamlede i den anledning 10.000 kr., som skal gøre det muligt at knytte hans navn til et værelse på et af 4. maj kollegierne.

Kollegierådet har formidlet, at gaven videregives til kollegiet i Tønder, som tillige med kollegiet i Aabenraa står Ole Lippmann særlig nært.

Han formidlede i 1981, at en gammel, sønderjysk lånefond kom til at danne grundlag for et mindelegat, der bærer hans fars, Kai Lippmanns navn. Renterne af fonden, som nu er på knap en million kroner, anvendes til at opfylde ønsker fra de to sønderjyske kollegier.

*

DEN JØDISKE KIRKEGÅRD I BERLIN

Af de jødiske kirkegårde i Europa, der er bevaret, findes en af de største i Øst-

Mindesten rejst af den jødiske menighed i Berlin om de jødiske ofre i årene 1933-1945.

Berlin (Berlin-Weissensee). Kirkegården er oprettet i 1880 og rummer henvend 115.000 grave. Kirkegården vedligeholdes hovedsagelig ved et årligt tilskud fra Øst-Berlins magistrat på 150.000 mark. Herudover er der i de senere år givet særlige bevillinger til restaurering og genetablering af nogle særlige gravarealer, bl.a. en æresrække af rabbinergrave, det særlige gravområde for jøder, der faldt som tyske soldater i første verdenskrig og den særlige mindelund for nazismens ofre.

Bemærkelsesværdigt er det, at nazisterne i begyndelsen af deres terrorregime lod jødiske ofre begrave her. Således blev der fra den oprindelige KZ-lejr i Weissensee afleveret 809 urner med asken af jøder, der var omkommet i KZ-lejren. Senere tog aflivningen af jøderne som bekendt et sådant omfang, at asken forsvandt i askehobene ved de forskellige lejre. Af særlig historisk og religiøs betydning er det, at det lykkedes de tyske jøder at holde 583 religiøse dokumenter (Tora-ruller) skjult netop på denne kirkegård. Ellers søgte nazisterne så vidt muligt at destruere den slags jødiske, religiøse dokumenter. -t.

*

HIMMLERS PLANER

Noget efter den tyske sejr over Polen i efteråret 1939 udstedte rigsføreren for SS, Heinrich Himmler, et memorandum med henblik på en afcivilisering af det gamle, polske kulturfolk. Det hed heri bl.a.:

For den ikke-tyske befolkning i øst skal der ikke findes nogen skole højere end den fireklassede folkeskole. For-

målet med denne folkeskole skal alene være: *Simpel regning op til højst 500, skrivning af eget navn, indlæring af, at det er Guds bud, at man skal være lydige og ærlig, flittig og brav, over for tyskerne. Læsning anser jeg ikke for nødvendigt. Ud over denne skole må der overhovedet ikke findes nogen skole i øst... Befolkningen i Generalguvernementet (dvs. Polen) kommer automatisk efter en konsekvent gennemførelse af disse forholdsregler i løbet af de næste ti år til at bestå af en permanent mindre-værdig befolkning... Denne befolkning vil stå til rådighed som førerløst arbejdsfolk og hvert år levere Tyskland vandrearbejdere og arbejdere til særlige opgaver (veje, stenbrud, byggeri).*«

Den instruks havde Himmler ikke indkaldt fra et institut for anvendt psykologi, men klaret helt alene. Dog optrådte han også i denne sag som talerør for Hitler. Det kan man bl.a. slutte af, hvad »Føreren« et par år senere gav udtryk for skulle være retningslinierne for det russiske folks opdragelse og eksistens. I de såkaldte »bordsamtaler« i det militære hovedkvarter underholdt han generalerne med, at de østlige folkeslag skulle »holdes på det lavest mulige kulturniveau«. Han anså det for tilstrækkeligt, at russiske børn lærte »et tegnsprog«, men radioen måtte gerne gå med lystig musik - »ubegrænset, for det fremmer arbejdsglæden«.

*

HAN SAD I BUCHENWALD TIL BEFRIElsen OG BEGYNDTE DEREFTER FORFRA - MED SUCCES

Omtrent samtidig med danske politifolks arrestation og overførsel til KZ-lejren Buchenwald blev Marcel Dassault anholdt som jøde i Paris og ført til Buchenwald. Her sad han indtil befrielsen.

Den da 52-årige Dassault var imidlertid ikke blot jøde, som det fremgik af hans fangenummer på den blå/hvide pyjamas. Han var designer og producent af franske kampfly. Da han for nylig døde betegnedes han som den europæiske luftfartsindustri's alderspræsident.

Allerede i 1915 formgav han propeller til dobbeltdækkeren Spad, der blev 1. verdenskrigs luftbårne arbejdshest, og tidligt så han den tyske trussel i øjnene og arbejdede energisk med udvikling af de kommende kampfly for 2. verdenskrig. De blev bygget i hans fabrik Avions Marcel Dassault-Breguet Aviation, og han blev hurtigt millionær. Virksom-

heden blev af den socialistiske regering nationaliseret i 1938.

Efter løsladelsen fra Buchenwald oparbejdede han på ny virksomheden, og firmaets succes nåedes ikke blot ved hans flyvemaskinens alsidighed, hastighed, lufthøjde, bæreevne o.l., men også ved hans evne til at afslutte betydelige handler med den tredje verdens lande. Han kunne personligt gøre det med færre ideologiske strenge end supermagterne. Gennem årene indbragte de kendte serier af *Mystere* og *Mirage* fly Dassault enorme indtægter og en formue, der formentlig gjorde ham til en af vort kontinent's rigeste mænd. Alene i 1985 solgtes fly for mere end 20 milliarder danske kroner. Formuen fordelte han på ejendomme, elektroniske fabrikker, et filmstudie, vinslotte og ugebladet *Jours de France*. Han tog derfor den 2. nationalisering af socialisterne i 1981 med stoisk ro. Han udtrykte således til en journalist i et interview i samme anledning: »Så galt er det nu heller ikke. Jeg holder meget af forandringer!« Det mindskede da heller ikke hans interesse for eller kontrol med fabrikationen, som han ledede til sin død, 94 år gammel. (Iflg. *TIME*, april 1986)

Chr. Helmer Jørgensen, Silkeborg

*

FRØSLEVLEJRENS MUSEUM SKAL BEVARES

I forbindelse med »Påskepakken« og folketingets spareprogram med en række nedskæringer for de offentlige budgetter fremkom også meddelelsen om, at spareplanerne for Nationalmuseets vedkommende ville medføre, at Frøslevlejrens museum skulle lukkes indtil videre. På baggrund af, at der i de seneste år både af staten, amtet og kommunene er ofret store beløb på at istandsætte lejren, et arbejde, der også er støttet af Dansk Røde Kors, der selv har istandsat en del af lejren og her indrettet et moderne kursuscenter, forekom tanken helt urimelig.

Der lød da også straks en række protester, ikke mindst fra Sønderjylland. Formanden for foreningen Frøslevlejrens Venner, Christen Karstensen, rettede omgående en protest til regeringen i form af et åbent brev bl.a. i »Jyllands-Posten«.

Og formanden for Landsforeningen Gestapofangerne, Axel Lauritzen, sendte en skriftlig protest til Nationalmuseets leder, rigsantikvar Olaf Olsen, hvori det bl.a. hed:

Landsforeningen Gestapofangerne har sit udspring i den Frøslevforening, der blev startet umiddelbart efter krigen afslutning og følger derfor Frøslevmuseet med naturlig interesse. Såvel Frihedsmuseet som Frøslevmuseet er meget vigtige elementer i oplysningen af ungdommen om perioden 1940-45. Landsforeningen Gestapofangerne må derfor kraftigt protestere imod enhver form for besparelser i museets driftsmidler.

Jeg håber, at rigsantikvaren over for mig kan bekræfte, at de mange medlemmer af landsforeningen, der har bekymringer for museets fremtid, ikke behøver at nære sådanne. I håbet om, at den ærede rigsantikvar snarest vil besvare denne henvendelse. Med venlig hilsen

Axel Lauritzen

Der er håb endnu

Fem dage senere svarede rigsantikvaren, at Nationalmuseets spareprogram for tiden droftes internt på museet, og at man samtidig forhandler med Kulturministeriet om en mildning af de drastiske besparelseskrav. Rigsantikvaren slutter med at sige, at der er håb endnu og forsikrer, at man på Nationalmuseet vil gøre alt, der står i museets magt for at undgå, at Frøslevlejrens Museum lukkes for en tid.

Hertil kan vist uden overdrivelse føjes, at samtidige fangeorganisationer vil føle sig forpligtet til at stå vagt om dette stykke Danmarks- og besættelsestidshistorie, og at der vil fremkomme mange og alvorlige protester, hvis det ikke snart med sikkerhed kan meddeles, at Frøslevmuseet forbliver åbent som hidtil.

-t

*

NYNAZISTER »FEJREDE« HITLERS FØDELS DAG I FLENSBORG

I weekenden 19.-20. april havde flere hundrede unge nynazister samlet sig til et »træf« i Flensborg for at markere Hitlers fødselsdag. Politiet modtog i den forbindelse en række anmeldelser om hærværk og legemsbeskadeligelse som følge af nynazisternes hærgen i byen. Urolighederne begyndte allerede fredag aften, og flere butikker og værtshuse valgte at holde lukket hele lørdagen, hvor grupper af kortklippede nynazister drog gennem strøggaderne.

I byens nordlige del, hvor der bor en del indvandrere, kom det til ret alvorlige slagsmål, hvorunder omkring 50 nynazister blev anholdt. Politiet konfiskerede

flere våben, bl.a. knive og en skræmmeskudsrevolver. Også fire moddemonstranter blev anholdt.

I løbet af lørdagen blev grupper af nynazister fulgt til banegården af politiet og sendt bort, efter at de havde været samlet på Søndertorv under parolen »Tyskland for tyskere«. Af frygt for de unge nazister havde indvandrernes organisationer aflyst flere sportsarrangementer.

*

INGEN VESTTYSKE TERRITORIALKRAV MOD POLEN

Polens udenrigsminister har aflagt besøg i Vesttyskland. Under drøftelserne har den vesttyske udenrigsminister Hans-Dietrich Genscher over for sin polske kollega forsikret, at Vesttyskland absolut ingen territorialkrav har over for Polen. Han dementerede dermed kategorisk, at det skulle være vesttysk regeringspolitik at betragte grænsedragningen i Europa efter 2. verdenskrig som foreløbig.

Genscher erklærede, at han som den ansvarlige udenrigsminister tager afstand fra den stærkt højreorienterede vesttyske Schlesier-organisations krav på områder i det nuværende Vestpolen.

*

NAZIBØDDEL UDVIST

New York 10.5. - For anden gang har den amerikanske appelret i New York beordret den 66-årige Karl Linnas udvist til Sovjetunionen, hvor han er dømt til døden in absentia for nazistiske krigsforbrydelser under anden verdenskrig.

Appelrettens dommere har fastslået, at der er 'overvældende' beviser for, at Karl Linnas under krigen deltog i massehenrettelser som chef for nazismens koncentrationslejre i Tartu i Estland.

Ikke færre end 12.000 fanger blev under krigen slået i lejren - heraf 2.000 under Karl Linnas ledelse, oplyste anklageren.

Karl Linnas bad retten optræde 'anstændigt og barmhjertigt', fordi han er sikker på at blive henrettet, hvis han udvises til Sovjetunionen.

- Ædle ord som anstændighed og barmhjertighed klinger hult, når de udtales af en mand, der beordrede udslættelse af uskyldige mænd, kvinder og børn, som måtte knæle for deres liv ved kanten af en massegrav, udtalte appel-

rettens tre dommere.

Karl Linnas har 21 dage til at appellere afgørelsen.

*

86-ÅRIG NAZI-FORBRYDER BLEV DØMT TIL DØDEN

Med dødsdom over justits- og indenrigsministeren under det Hitler-venlige fascistiske regime i delstaten Kroatien fra 1941 til 1945, den 86-årige Andrija Artukovic, sluttede onsdag en af de mest opsigtsvækkende krigsforbryderprocesser i Jugoslaviens historie.

Den sygdomssvækkede Artukovic, som under krigen blev kaldt Balkans Himmler, fastholdt indtil det sidste under processen i Zagreb i Nordjugoslavien, at han intet ansvar havde for de umenneskelige forbrydelser, der blev begået i fascismens navn i »de fire sorte år« i Kroatien.

Anklagemyndigheden indskrænkede sig under retssagen til at føre bevis for den tidligere ministers ansvar for drab på godt 1000 jøder, serbere, sigøjnere og jugoslaviske partisaner, mens statsadvokaten anser det for sandsynligt, at Artukovic gav ordre til mord på over 700.000 mennesker.

Han beskyldes desuden for at have sendt titusinder af mennesker i koncentrationslejre og for at have udformet love, der gjorde det kroatiske regime i stand til at gennemføre blodige massakrer på alle tænkelige politiske modstandere.

Efter nazismens og fascismens sammenbrud i 1945 flygtede Andrija Artukovic til USA, hvor det lykkedes ham at skjule sig under falsk identitet indtil 1979. Kort efter, at det amerikanske justitsministerium var kommet på sporet af Balkans Himmler, krævede de jugoslaviske myndigheder ham udleveret. Efter lange og komplicerede forhandlinger mellem de to lande overførtes han i februar i år til sit hjemland, og processen blev indledt for en måned siden.

*

DET ØSTRIGSKE PRÆSIDENTVALG

Det endelige resultat af det østrigske præsidentvalg vil først foreligge om nogle uger. Ved afstemningen den 4. maj fik den omstridte kandidat Waldheim flest stemmer, men ikke nok til en endelig sejr.

Uanset hvor stor eller hvor ringe andel Waldheim måtte have i de tyske ter-

rorhandlinger i Jugoslavien og Grækenland under 2. verdenskrig, forekommer det at være yderst beklageligt, såfremt han rent faktisk i sidste valgrunde vinder valget.

Vi har ingen mulighed for at vurdere de anklager og oplysninger, der fra USA, Jugoslavien, Grækenland og Israel er fremdraget. Men vi bringer her en østrigsk kommentar, nemlig et forkortet uddrag af en udtalelse, der er fremsat af en af de østrigske fangeformationer. Det hedder heri:

»Vor forbundspræsident dr. Kirschschläger har i sin tale den 22. april bl.a. sagt, at det ikke er muligt at udviske den tidligere FN-generalsekretærs navn af listen fra FNs kommission for krigsforbrydelser, da FN ikke er kommissionens efterfølger, men alene arkivar for den daværende kommission.

Ved valg til forbundspræsident skal billedet af en person, hvis navn findes på krigsforbryderlisten, f.eks. nu også ophænges i klasseværelserne i alle østrigske skoler. Men samtidig skal eleverne i undervisningen lære, at det kun lykkedes at få Østrigs medskyld i Hitlerkrigen strøget fra udkastet til den østrigske statspagt, fordi det kunne bevises, at modstandsbevægelsen (altså også partisanerne) og frihedskampens ofre havde ydet et betydningsfuldt bidrag til Østrigs befrielse. Vor modstandskammerat ingeniør Figl kunne med henvisning hertil hos de fire allierede magter fra Anti-Hitler-Koalitionen først på forhandlingerne sidste dag få fjernet medskyldsklausulen fra udkastet til statspagten.

Vi og de andre modstandsorganisationer, hvis medlemmer tog del i kampen i de allierede hære, hos partisanerne, i modstandsbevægelsen og også i KZ-lejrene, er stolte af at have ydet dette bidrag til Østrigs ære. Denne kamps martyrer, de efterladte og efterkommerne kan ikke forstå, at østrigere tager så lidt hensyn til det genopståede Østrigs ære og siger »tak« på den måde.

Når valget er overstået, må vi gøre alt for, at sandheden om historien om tiden 1938-1945 ikke igen fejles ind under tæppet. Ungdommen må, uden processer og fordømmelser, men uden at glemme krigens og frihedskampens ofre, erfare og forstå, at den 2. verdenskrig alene var det forbryderiske Hitler-regimes sag. Når vi i dag overhovedet kan gå til valg, så er det bl.a. takket være forkæmperne for et frit og uafhængigt Østrig.«

*Kammeraternes
Hjælpefond værner om
det, der er fælles for
aktive modstandsfolk.*

FRA REDAKTIONEN

Stabilt bladsamarbejde

Det fælles bladudvalg holdt møde i Frihedsfondens lokaler den 16. april. Mens man tidligere holdt to årlige møder, ligger samarbejdet nu så gennemprøvet og stabilt, at man kan klare sig med ét årligt møde.

I mødet deltog - nævnt i alfabetisk rækkefølge: Hans Andersen, Mogens Dyre, Johannes Fosmark, Bernth Johannesson, Povl Nielsen og Frode Toft.

Povl Nielsen, der både fører regnskab samt kartoteket over abonnenter på bladet, fremlagde det reviderede regnskab. Da der ikke er tale om lønudgifter, er regnskabet gunstigt.

Abonnementsprisen for et år har nu gennem de sidste 3 år været 50 kr., og da der i den forløbne tid er sket mange prisforhøjelser på alle led i bladets fremstillingsudgifter, vedtog mødet en prisstigning til 60 kr. for et år.

Der blev ført en drøftelse af bladets indhold, og mødet udtrykte fuld tilfredshed. Man ønskede flest mulige farveforsider, selv om de betyder en øget udgift i fremstillingsprisen og en forlængelse af den tekniske fremstilling. Redaktionen gjorde dog opmærksom på, at det ikke altid ville være muligt at fremskaffe farveforsider.

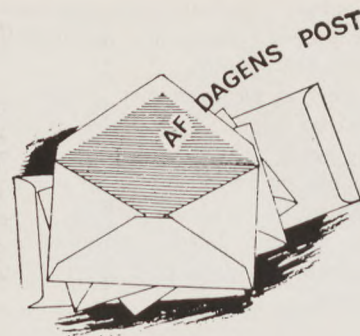
Antallet af abonnenter ligger ret stabilt, men der er plads til flere nye.

Under eventuelt overrakte Bernth Johannesson en flaske som gave fra fangesammenslutningen, ledsaget af en skriftlig hilsen, der udtrykte venlig og anerkendelse overfor Johannes Fosmark, der nu har redigeret bladet i 40 år.

Tak

I anledning af mit 40 års virke som redaktør af vort blad Pigtraad, har jeg modtaget en række hilsener fra foreninger, grupper og enkeltpersoner.

Jeg takker hjerteligt for dem alle. F-k.

KÆRE PIGTRAAD/ GESTAPOFANGEN

Jeg blev så glad for forsidebilledet af Frøslevlejren i dag ved vintertid, at jeg klippede billedet ud, og nu hænger det på min væg og pynter i vore stuer.

Hilsen herfra.

S.E.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

FRA BESTYRELSESMØDET I APRIL

Formanden Oskar Verner indledte mødet med at byde Dachauklubbens nye repræsentant i bestyrelsen Ernst Nielsen velkommen.

Den hidtidige næstformand Peter Møller Madsen meddelte, at han af private grunde ikke mere kunne påtage sig hvervet som næstformand og medlem af forretningsudvalget, men fortsætter som sin forenings repræsentant i bestyrelsen. Som sin efterfølger foreslog han Neuen-gammeforeningens repræsentant Villy Mørk Jensen, der derefter valgtes énstemmigt.

Oskar Verner oplæste en henvendelse, der protesterer mod den fremkomne plan om at lukke Frøslevmuseet som led i Nationalmuseets spareplan. Der var enighed om, at Fangesammenslutningen i givet fald også må tage til orde for at bevare Frøslevmuseet, men der synes i øjeblikket at være udsigt til, at lukningen undgås.

Bernth Johannesson aflagde beretning fra det fælles bladudvalg, der netop havde haft møde. Her havde Fangesammenslutningen i anledning af »Pigtraad«s 40-årige beståen og Johs. Fosmarks samtidige 40-års jubilæum som

redaktør hyldet og takket Fosmark for det gode samarbejde efter sammenslutningen af bladene »Pigtraad« og »Gestapofangen«. Samtidig fik Fosmark overrakt en fin flaske.

Povl Nielsen oplyste, at bladudvalget havde vedtaget at forhøje abonnementsprisen til 60 kr. fra 1987. Oplyste samtidig, at der er afmeldt ca. 200 abonnenter, der ikke har fornyet deres abonnement. Det er et økonomisk tab, som må indvindes ved, at foreningerne hjælper med at få alle tidligere abonnenter til at gentegne deres abonnement og ved at hverve nye abonnenter.

Udvalg nedsat ang. KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken

Povl Nielsen berettede om de stadige problemer med gasflammen på KZ-mindesmærket ved Helligåndskirken. Der var enighed om at fastholde, at dette monument står under Fangesammenslutningens tilsyn, og at vi derfor fortsat må beskæftige os med det. For at aflaste Povl Nielsen nedsattes et 3-mands udvalg, der skal beskæftige sig med sagen.

Birgit Fischermann, Theresienstadtforeningen, fremkom med oplysninger om, at der på en del af Auschwitzlejrens fredede område påtænkes bygget et ka-

tolsk kloster. Da tanken herom forekommer lidt mærkeligt, vedtoget at lade sagen undersøge nærmere. Det vedtoges samtidig at undersøge en meddelelse om de syriske jøders vanskelige forhold.

Fra foreningerne oplystes i øvrigt følgende:

Hannover-Stöcken-gruppens årsmøde er udsat til 3. maj.

Dachauklubben har haft en vellykket bustur med 30 deltagere til Harzen og med besøg i Neuengamme, hvor der den 20. april blev nedlagt en krans.

Landsforeningen Gestapofangernes stævne er flyttet til Vingstedcentret ved Vejle. Sjællandsafdelingen har en busrejse til Østrig med 48 deltagere. Man skal her bl.a. deltage i den store årlige østrigske højtidelighed i KZ-lejren Mauthausen.

Fra Neuengammeforeningen oplystes, at Villy Mørk Jensen er valgt som ny formand. Han har hidtil været næstformand.

Buchenwaldklubben har i år for 3. gang en busrejse til Buchenwald. I 1987

tænkes gennemført en busrejse til Normandiet med besøg i kz-lejren Struthof.

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen kan i maj måned overgive et mindesmærke til myndighederne i byen Moskva som tak for sovjethærens indsats i 2. verdenskrig.

Theresienstadtdforeningen har holdt generalforsamling, hvor Birgit Fischer-mann blev genvalgt som formand.

Ved mødets slutning rettede Oskar Verner en varm tak til Peter Møller Madsen for hans indsats som næstformand i en årrække. Samtidig blev budt velkommen til den nye næstformand Villy Mørk Jensen med ønsket om, at arbejdet i forretningsudvalget kan videreføres i samme gode ånd som hidtil.

Peter Møller Madsen takkede for det kammeratlige samarbejde, der havde været i forretningsudvalget og lovede at videreføre samarbejdet som bestyrelsesmedlem. Endelig takkede Villy Mørk Jensen for den tillid, der blev vist ham.

kring Frøslevlejren. Han håbede på, at der var grund til optimisme.

Det vellykkede møde sluttede kl. 16, så mødedeltagerne kunne nå den planlagte togforbindelse. *F-k*

Den nye bestyrelse

Den nye formand for Kammeraternes Hjælpefond, kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, vil være vore læsere særdeles velkendt gennem hans medlemsskab af fondens bestyrelse, som aktiv i bladudvalget, som formand for Buchenwald-Klubben og som deltager indenfor fangesammenslutningen.

CARL OTTO LARSEN

bor i Augustenborg. Han er ekviperingshandler og er født i København den 8. juli 1919.

Carl Otto Larsen.

Han blev gennem spejderarbejdet og Set. Georgsgilderne knyttet til modstandsarbejdet i Sønderborg allerede i 1942. Han måtte derfor gå under jorden i sommeren 1944 og fortsatte sit modstandsarbejde i Århus, bl.a. med våbenmodtagelse. Under folkestrejken blev han arresteret i Sønderborg og senere igen i Århus, men slap begge gange med forhör. Den 5. maj 1945 blev han såret af flere skud på Bispetervet i Århus.

*

EJLER MORTENSEN

bor også i Augustenborg. Han er født den 28. august 1914. Han blev tilknyttet modstandsarbejdet på Augustenborg Sindsygehospital, hvor han bl.a. var beskæftiget med trykning af det illegale blad »Nordisk Front«. Han blev arresteret

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Årsmøde med nyvalg af formand

Årsmødet blev afholdt i Odense, lørdag den 10. maj. Der var et stærkt fremmøde.

Formanden, civilingeniør Mogens Dyre bød velkommen og oplyste, at da fonden den 29. august 1986 har bestået i 40 år, agter vi at markere denne begivenhed på forskellig måde. Desuden kan nævnes, at feriehjemmet på Keg-næs nu har været i fondens eje gennem 35 år. Næste årsmøde afholdes på Keg-næs enten 9.-10. maj eller 30.-31. maj. Fremtidig vil forretningsudvalget være på valg hvert andet år, regnet fra 1986.

Nytryk af fundatsen

Til mødet forelå et prøvetryk af fondens fundats med de ændringer, der efterhånden er foretaget.

F-k og Solveig Skjøtt kunne redegøre for forberedelserne til 4.-maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen. Dagen fik et særdeles godt forløb.

F-k redegjorde for bladsamarbejdet, og hver af bestyrelsens medlemmer fik et eksemplar af den samarbejdsaftale,

der er indgået om bladfællesskabet, der førtes ud i livet i 1977.

Overlærer Preben Feddersen kunne berette om stor belægning af feriehjemmet. Maskinmester H. P. Skjoldborg fremlagde og kommenterede det reviderede regnskab for 1985. Revisoren, kontorchef H. Ege Jensen gjorde os den glæde selv at overvære årsmødet.

Til bestyrelsen nyvalgte herreekviperingshandler Carl Otto Larsen og overbetjent Ejler Mortensen, begge Augustenborg. Fremtidig fører de i det daglige tilsyn med feriehjemmet.

Mogens Dyre, der nu i 6 år har været fondens formand, ønskede sig aflastet. I hans sted valgtes kontorchef cand.jur. Hans Andersen, mens Mogens Dyre valgtes som næstformand.

Forretningsudvalgets medlemmer genvalgtes.

Til at forestå 4.-maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen blev nedsat et udvalg, bestående af: Johannes Fosmark, Axel Lauritzen og Solveig Skjøtt.

Kegnæs-udvalget kom til at bestå af: Mogens Dyre, Carl Otto Larsen, Ejler Mortensen og Preben Feddersen.

Kontorchef N. C. Andersen, Padborg, redegjorde for forholdene om-

Ejler Mortensen.

ret i begyndelsen af 1945 og blev indsat på Shellhuset, hvorfra han senere overførtes til Vestre Fængsels tyske afdeling.

Her oplevede han befrielsen den 5. maj 1945. Han blev derefter ansat ved fængselsvæsenet i Herstedvester, hvor han blev pensioneret som overbetjent.

Hilsen fra Kegnæs

KÆRE OVERLÆRER

P. FEDDERSEN, LUNDEBORG

Hvis der findes et paradys på Jorden, må det være K.H.'s feriehjem på Kegnæs.

Vi siger rigtig mange tak for lån og returnerer hermed nøglen.

Tak for 8 dejlige dage. Vi håber, at vi en anden gang kan være heldige at låne det igen, så også vore børnebørn kan være med.

Venlig hilsen

Frida og Børge Knudsen

Skovvænget 21, 4900 Nakskov

KÆRE PREBEN FEDDERSEN, HESSELAGER

Hermed nøglen til feriehjemmet på Kegnæs. Dernæst vil jeg takke dig for en uforglemmelig ferie. Det er jo alle tiders hus. Samtidig var vi heldige med vejret. Vi blev også inviteret med til bålfeest af de lokale beboere. Det var også en stor oplevelse med dejlige mennesker.

Jeg håber inderligt, det vil være muligt at komme tilbage. Jeg har sendt girokortet.

De bedste hilsener

Edith og Ove Toft Hansen
Følfodvej 6, Køge

»Et prisværdigt initiativ«

Buchenwaldklubben havde inviteret alle sine 14 medlemmer på Lolland, Falster og Bogø til den regionale sammenkomst i Sakskøbing den 23. april. 12 tog imod invitationen, de fleste med hustruer. På billedet ses nogle af gæsterne ankomme. I forgrunden A. Thor Pedersen, Nysted, Bøgvad Larsen, Nykøbing F og Poul Nielsen, Gedser.

Københavnsafdelingens bestyrelse har konstateret, at dens medlemmer er spredt over hele landet. Nogle er i tidens løb blevet forflyttet og havnet langt fra København, men har følt sig så stærkt knyttet til kammeraterne der, at de ikke har følt trang til at skifte medlemsskab til en af de tre provinsafdelinger, andre har hele tiden boet eller er i forbindelse med pensionering flyttet til steder, hvorfra det er vanskeligt og bekosteligt at deltage i aktiviteterne i København.

I konsekvens heraf har Københavnsafdelingens bestyrelse nu for 4. gang besluttet at lægge et årligt bestyrelsesmøde i provinsen, og i år var turen kommet til Lolland-Falster.

De derboende medlemmer var inviteret til en sammenkomst i Sakskøbing onsdag den 23. april 1986 kl. 10.

Tilslutningen var overvældende, idet ikke mindre end 86 pct. af de indbudte mødte op, stort set alle med damer.

Efter en hyggelig velkomst i Hjemmeværnsgården i Sakskøbing drog selskabet i egne køretøjer under kyndig vejledning af formanden, Hans Andersen, på en sightseeing i omegnen, hvor der blev set på oldtidsminder, naturskønheder m.m., inden turen sluttede i Engestofte kirke, hvor også Monica Wichfeldt blev bragt frem i erindringen om mod og dåd i den mørke tid.

Tilbage til Hjemmeværnsgården, hvor et lækkert og festligt frokostbord var dækket.

Her gav Hans Andersen en redegørelse for foreningens planlagte virke i den kommende tid og om aktuelle spørgsmål, bl.a. om erstatningssager. Han henviste i den forbindelse til Frihedsfondens sekretariat, hvor man var indforstået med at yde også vore medlemmer råd og bistand.

Sjældent er en eftermiddag forløbet så hurtigt og godt som denne, hvor det

viste sig, at kammeratskabet og hjælp-somhedens ånd fra 1944/45 stadig levede og på besynderlig vis har bredt sig sådan, at man skulle tro, at damerne også havde kendt hinanden og stået »skulder ved skulder« i mere end 40 år.

Måtte den til enhver tid siddende bestyrelse følge dette initiativ op, vil det glæde mange af dem, der bor udenfor hovedstadsområdet. *A. Thor Pedersen*

*

STIFTELSESFEST

Fredag den 19. september 1986 har Buchenwaldklubben fødselsdag, og i den anledning indbyder vi til festmiddag, musik, dans og kammeratligt samvær. Festen afholdes i Rigspolitichefens kantine, Mitchellsgade 19, 5. sal.

Reserver dagen og få en festlig aften i kammeratligt lag.

Nærmere m.h.t. menu, pris og hvorledes og hvornår man skal tilmelde sig vil fremkomme i bladets augustnummer.

Med venlig hilsen

Bestyrelsen

*

10-DAGES BUSREJSE TIL NORMANDIET M.V. I 1987

På generalforsamlingen i januar måned blev det kraftigt tilkendegivet, at medlemmerne ønskede, at klubben arrangerede en rejse til Normandiet med besøg i Paris i 1987.

Bestyrelsen har derfor arbejdet videre med sagen, og en foreløbig skitse er udarbejdet, en foreløbig pris er indhentet, og resultatet ser således ud:

Vi regner med at kunne fylde 2 busser (ca. 100 personer), og rejsen får 10 dages varighed.

Tidspunktet er bestemt til: Fra fredag den 19. juni til søndag den 28. juni 1987, begge dage incl.

Vi bruger 2 overnatninger på turen til Normandiet, formentlig i Arnhem og i Antwerpen, og undervejs beser vi enkelte historiske steder.

I Normandiet kommer vi til at bo i byen Caen, eller i dens nærhed, måske i et kloster, og her får vi 2-3 overnatninger, og dagene bruges til udflugter til historiske steder og mindesmærker langs Normandiets kyst. Vi får en guide i hver bus.

Herfra køres til Paris, hvor vi får 2-3 overnatninger. Den ene dag bruges til, at hele holdet samlet besøger Versailles-slottet. Den øvrige tid bruges til, at man i smågrupper ser på Paris og alle dens seværdigheder, såsom Eiffeltårnet, Louvre, Notre Damekirken, sejltur på

Seinen, besøg på Mont Martre, og hvad man ellers kan finde på.

Vi har fundet det praktisk kun at have halvpension i Paris, idet det giver et afbræk at skulle tilbage til hotellet midt på dagen for at spise.

De sidste par dage bruges til hjemkørsel gennem Frankrig og Vesttyskland, og inden vi forlader Frankrig, vil vi i Vogesbjergene søge at finde KZ-lejren Struthof for et besøg, og måske vil vi i Vesttyskland besøge Bergen-Belsen Lejren.

Prisen for en sådan rejse med alt betalt, d.v.s.: 10 dages busrejse, færge ud/hjem, forsikringer, samtlige måltider, dog minus 2-3 middage i Paris, udflugter og hyggeligt samvær, og selvfølgelig minus drikkevarer, er foreløbig ansat til 4300 kr. pr. person, og man har antydnet, at denne pris vil kunne holde i 1987.

Vi vil i bladene i tiden fremover, indtil det fuldstændige program foreligger i begyndelsen af 1987, holde medlemmerne orienterede om, hvad der sker i forbindelse med arrangementet.

Med venlig hilsen

Bestyrelsen

DACHAU

Harzentur via Neuengamme 20.-25. april

Som en følge af succesturen til Dachau i 1985 havde der rejst sig et ønske om, at der blev arrangeret en tur til Harzen via Neuengamme.

Evelyn Petersen, som havde stået for Dachauturen, påtog sig arrangementet (endda som betalende deltager) som løb

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

Enebjerg Camping Bøgebjerg Strand 5380 Dalby

(Nord for Kerteminde)

Tlf. (09) 34 10 52

af stabelen den 20. april (bemærk datoen).

Kl. 6.30 startede bussen fra Hovedbanen, med Kurt ved rattet og Inger i rejselederstolen.

Der var idel gensynsglæde med gengangerne fra 85, og de nye faldt hurtigt ind, så stemningen hurtigt var oppe på normale højder (med sange og gags og vitser m.v. - og en lille én).

Efter et par opsamlinger undervejs kunne Poul konstatere (dog med nogen usikkerhed i optællermekanismen) at bussen, med ialt 30 hoveder, var kørt om bord på færgen i Gedser.

Efter en dejlig frokost, samt kost- og drikbare indkøb om bord, landede vi i Travemünde, og satte kursen mod Neuengamme (som kan være ret så svær at finde).

*

Det var svært at genkende lejren, men efterhånden tonede genkendelsen frem med de 2 »Neubauere«, teglværket og enkelte andre bevarede bygninger.

Vor første handling her var at nedlægge Dachauklubbens krans ved det høje mindesmærke »Gedenksäule« (rejst 1953). Det var jo netop årsdagen (41) for vor befrielse fra lejren.

Poul holdt en smuk tale, Vagn lagde kransen og vi andre viskede diskret lidt vådt væk fra kinden, mens minderne side om side med tankerne til vore døde kammerater, passerede revy. Vi stod her og tænkte i taknemmelighed over, at netop vi kunne stå her på denne dag.

Vi besøgte herefter det nye museum »Dokumentenhäuser« som, efter bemærkelsesværdig indsats af unge fra Hamborg, kunne indvies den 18. okt. 1981. (Hvor var de gamle fra Hamborg?).

Turen gik herefter mod Harzen, til Markt Hotel i Bad Harzburg, til en dejlig middag i hyggelige omgivelser.

Efter den lange tur, de mange timer og indtryk, meldte trætheden sig, og man fandt sine værelser (mange steder forsvandt trætheden, og snakken gik den halve nat, godt hjulpet af en lille en - og et stk. chokolade).

De følgende dage svandt lidt for hurtigt - det gør den slags dage, hvor man hygger sig, går byture (Goslar er jo Goslar), og hvor vi hver dag blev kørt rundt til de dejligste steder i Harzen, og hvor vejret var med os.

Den gode stemning og det gode kammeratskab skulle jo resultere i en fest-aften - og det blev en dejlig aften. Alle ydede deres, og Evelyn ga' champagne (tak siger vi) - og det blev sent.

Torsdag morgen startede vi med næsen mod nord. Som på nedturen foregik også hjemturen mest muligt ad hyggelige veje, gennem smukke byer og historiske egne. Og Inger var en alvidende og interessant rejseleder.

Atter om bord i Travemünde, stod der mad, og indkøb i supermarked, på programmet. (utroligt hvor meget så lidt koster, som dog sku' være så billigt).

Med dansk jord under hjulene sang vi atter vores sang - denne gang som farvelsang.

Vi var nok mange som - indimellem - sad og tænkte på forskellen på transportmåder - og omstændigheder - før og nu.

Det vil altid være noget ganske særligt at vende hjem til Danmark - uanset måde og omstændigheder.

Bestyrelsen håber, at alle kom godt hjem - også det sidste stykke, og siger tak til alle deltagere for en hyggelig og aktiv medvirken til en god tur.

Ernst Nielsen, Lyngby

ERHVERVSHÆMMEDE

Mindesmærket: En hilsen til det sovjetiske folk fra det danske folk.

DANSK MINDESMÆRKE I MOSKVA

Rundt om i Europa er rejst mange mindesmærker efter den 2. verdenskrig

for at hædre mindet om den fælles kamp mod nazismen og frihedskampens ofre. Der er også rejst mindesmærker, der hædrer og ærer de ofre de allierede magters måtte bringe i Europa og andre steder. Et dansk mindesmærke blev således sidste år rejst ved Normandiets kyst til minde om invasionen i 1944.

Nu har Landsforeningen Erhvervs-hæmmede fra Frihedskampen taget initiativet til at rejse et dansk mindesmærke i en af Moskvas parker til minde om den sovjetiske hærs indsats og ofre i den fælles kamp. Landsforeningen har indsamlet godt 200.000 kr. til formålet, og mindesmærket er skabt af professor Erling Frederiksen og støbt af bronze-støber Leif Jensen. Det blev i april måned forevist ved en udstilling i bronze-støberiet, og den 9. maj afsløredes mindesmærket, der samtidig blev overdraget til Moskvas byråd.

Landsforeningen havde arrangeret en fælles rejse med ca. 80 deltagere, der overværede mindesmærkets afsløring i Moskva.

FREDERICIA: KRANSE OG BLOMSTER FJERNET I LØBET AF NATTEN

Den 4. maj blev i Fredericia markeret af De Erhvervs-hæmmede, der havde indbudt til en højtidelighed ved mindesmærket ved banegården.

Her talte formanden, Jens Jakob Jensen (Jepse). Han indledte med at sige:

Det er 41 år siden vi første gang kunne fejre den genvundne frihed og fred.

Der var en del, der havde særlig grund til at føle glæde ved krigsafslutningen. Det var dem der kom ud af fængslerne, dem, der slap fri fra Gestapos klør, det var dem, der havde været i kz-lejrene, det var krigssejlerne, som vi kalder dem, der sejlede for de allierede, det var alle dem fra modstandsbevægelsen, de illegale, dem der måtte gå under jorden eller havde været tvunget til at tage til Sverige.

Og han sluttede med at sige:

En bevarelse af den frihed vi fik, må være den største tak vi kan give de mennesker, der den gang satte livet ind som indsats for frihed og fred.

Ved monumentet blev der lagt blomster og kranser, men i løbet af natten blev de fjernet. Jens Jakob Jensen udtaler, at det må være sket i løbet af natten, for flere af hans venner gik forbi monumentet ved 22-tiden, og da var alt i den skønneste orden.

OMEGNSAFDELINGENS FERIELUKNING

Kontoret på Geelsgaard Kostskole er lukket i tiden 15. juni til 15. august 1986.

Skulle der i denne periode opstå presserende sager for medlemmerne, kan man henvende sig på følgende telefoner:

Socialsekretær Kaj Wadsbach Petersen (02) 94 44 92.

Næstformand Svend Aage Beyer (01) 86 99 46.

Formanden Johan Kanding (01) 13 77 14 i tiden mellem kl. 10-14.

Alle medlemmer ønskes en rigtig god sommerferie. *Bestyrelsen*

GESTAPOFANGERNE

Erik Finderup foreningens krans, hvorefter Gurli Vibe Jensen bad en bøn, og man sang »Altid frejdig når du går«. Højtideligheden afsluttedes med, at Knud Howaldt blæste »The Last Post«. Højtideligheden, der havde god tilslutning i den smukke aften, blev ledet af afdelingens formand Jens Thomsen.

*

9. APRIL I KØBENHAVN

Sjællandsafdelingen af Landsforeningen Gestapofangerne afholdt den 9. april kl. 12 en højtidelighed i Rådhushallen, efter at de fremmødte forinden havde iagttaget 2 minutters stilhed udenfor på Rådhuspladsen.

Inde i hallen holdt major Kjeld Feilberg en særdeles vægtig tale om dagen, dens betydning og hans personlige oplevelser. Vi vender senere tilbage til hans tale.

*

ÅRHUS GENERALFORSAMLING

Gestapofangerne - Århus afdeling har holdt ordinær generalforsamling den 6. april på DSB restaurant Kupeen.

Til dirigent valgtes Chr. Karstensen.

Formanden Edith Johansen bød velkommen og aflagde beretning. Det vellykkede stævne på Mols - arrangeret af Randers afdeling - blev omtalt. Besøget på Bernadottgården i december sammen med Randers afd. var til glæde for alle parter, og vort julemøde på Egå Marina, hvor forfatteren Erik Johannesen var med, var en berigende oplevelse.

E. Gajhede taler fra prædikestolen i Helligåndskirken.

SJÆLLANDSAFDELINGENS HØJTIDELIGHED 5. MAJ

Gestapofangernes Sjællandsafdeling afholdt den 5. maj en smuk højtidelighed. Man samledes i Helligåndskirken, hvor der indledtes med fællessangen »En lærke letted«. Derefter holdt afdelingens kasserer Erik Gajhede mindetalen, hvorefter kgl. kapelmusikus, solotrompetisten Knud Howaldt spillede, akkompagneret af organist Hans Ole Thers. Højtideligheden inde i kirken afsluttedes derefter af sognepræst Gurli Vibe Jensen, og medens man forlod kirken, blæste Knud Howaldt »Prins Jørgens March«.

Udenfor kirken samledes man ved KZ-mindesmærket, hvor flammen i dagens anledning var tændt. Her nedlagde

Sparekassen er fuld af ideer.

Ideer, der kan forbedre din private økonomi.

sparekassen •
Sønderjylland

I år skal Århus afd. stå for arrangement af landsstævnet, der bliver på Vingsted Centret i dagene 14.-15. juni. Repræsentantskabsmødet hviler også på os, og det er berømmet til 1.-2. november på Molsgården.

Chr. Karstensen, der er formand for Frøslevlejrens Venner, oplæste en skarpt formuleret pressemeddelelse, der netop var udsendt, som protest imod Nationalmuseets planer, der går ud på at spare Frøslevmuseet væk.

Valg til bestyrelsen var genvalg, og bestyrelsen består fortsat af: Formand Edith Johansen. Kasserer Elisabeth Thorsen. Sekretær Per Madsen. Kristian Sørensen og Poul Wohlert.

P.M.

FRØSLEVAFTEN FOR 41. GANG I SÆBY

Frøslevkammeraterne mødtes torsdag den 24. april på Svalereden kro for at mindes kapitulationen og friheden 5. maj 1945 og det kammeratskab, der opstod i Frøslevlejren på tværs af alle samfundsskel. Det var 41. gang, der blev indvarslet til møde. Der var 16 deltagere.

Barakformanden N. P. Knudsen mindedes vor trofaste kammerat, provst Poul Westergaard-Nielsen, Sæby, som var gået bort siden sidste møde.

I sin velkomst havde formanden en særlig modtagelse til en ny kammerat, Norman Dahl, Karup, tidligere Sjøland, som senere fortalte om sin vej til Frøslev fra sømand til politiet, hvor han 19. september 1944 blev arresteret. Derefter Horserød, Neuengamme, Buchenwald, De hvide Busser til Frøslev.

Under det selskabelige samvær oplæste formanden hilsener fra de savnede kammerater, hvis fravær næsten for alle skyldtes influenza. Han aflagde en kort beretning og status over regnskabet.

Carl Rasmussen (Moss) fortalte om 5. maj i Frøslevlejren og læste provst Westergaards mindeandagt ved stenen til minde om den hæftling, nazisterne nedskød på sandpromenaden.

Herman Pedersen gav et sammendrag af 4.-5. maj-dagens mindefest i Sæby kommune med kransenedlægning, mindegudstjenester, alsangsstævne og udstilling.

Jens Chr. Jensen (Aså-Jens) fortalte om gallaforestillingen i Det kongelige Teater, hvortil han havde fået en speciel indbydelse.

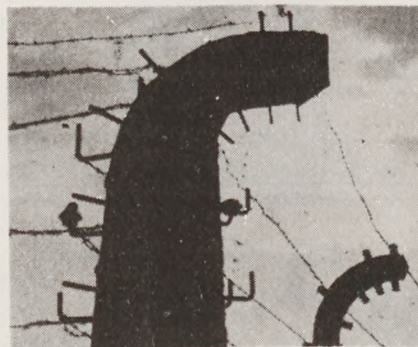
Aftenen forløb ellers med mangt et

»Kan I huske«, hvorved mange personlige oplevelser kom for dagens lys.

Den gode aften blev som sædvanlig sluttet med »Altid frejdig«.

»Hæftlingen«

NEUENGAMME

Generalforsamling

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme afholdt sin ordinære generalforsamling i lokalerne i Nyrops-gade i København den 17. april. Den fungerende formand Villy Mørk Jensen indledte med at byde de mange fremmødte velkommen og anmodede forsamlingen om at rejse sig for at mindes de fire kammerater, vi havde mistet i den forløbne periode, med et minuts stilhed.

Erik Jacobsen valgtes til dirigent.

Villy Mørk Jensen fik derefter ordet for beretning. Han redegjorde for de mange aktiviteter, Landsforeningen havde været involveret i i den forløbne periode og fremhævede begivenhederne omkring 40 års jubilæet for Danmarks befrielse, der var blevet fejret overalt herhjemme, og hvor foreningen også havde deltaget i de af Amicale Internationale de Neuengammes arrangerede mindehøjtideligheder i Hamborg, Neuengamme og Neustadt. I forbindelse hermed omtalte formanden, at det frimærke, der blev udsendt i anledning af 40-året for Danmarks befrielse med en overpris på 50 øre til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, heraf havde foreningen haft den glæde at modtage 300.000 kr. Til det udvalg, der skal forestå denne sag, er der fra foreningens side valgt Jørgen Lind, Søster Lærche og Niels Otto Køster.

Formandens beretning blev godkendt uden diskussion.

Søster Lærche, foreningens kasserer,

fremlagde et fint regnskab, der viste et pænt overskud. Regnskabet blev godkendt med akklamation.

Der forelå to forslag til generalforsamlingen. Et fra Bjørn Nielsen, Kokkedal, som foreslog, at foreningen uddelte flere æresstatuetter. Desuden en henvendelse til generalforsamlingen fra R. Kjemtrup, Nors, om nogle personlige effekter fra fangetiden, som Kjemtrup i sin tid havde overdraget foreningens arkiv, og som af foreningen var deponeret på Nors Hovedgårds samling. Disse effekter ønskede tilbage.

Bege forslag blev afvist af generalforsamlingen. Man mente ikke, at der måtte gå »inflation« i uddelingen af æresstatuetten, og Kjemtrups anmodning blev henvist til afgørelse af bestyrelsen.

Derefter gik man over til valg. På valg i år var Jørgen Lind, Mogens Pedersen, Hans Chr. Rasmussen og Niels Otto Køster. Hans Chr. Rasmussen ønskede ikke genvalg. I hans sted blev foreslået Harry Henriksen. Alle blev valgt. Jørgen Lind oplyste, at han ikke ønskede at genopstille som formand. Derefter valgtes den fungerende formand Villy Mørk Jensen til formand for de kommende to år. Søster Lærche, der var tiltrådt i bestyrelsen efter Ibs død, blev ligeledes valgt til bestyrelsen.

Som suppleanter til bestyrelsen valgtes Helge Hansen og Erik Jacobsen. Til fanebærer Ove Laursen og som suppleant Sv. Larsen. Til revisor valgtes Bjørn Pedersen og Sv. Aage Nielsen.

Om det fremtidige arbejde opfordrede formanden til, at man mødte op til mindemødet den 20. april ved Helligåndskirken. Færden til lejrene ved Ems Kanal (Dalum og Versen ved Meppen) og Neuengamme ville blive gennemført i dagene 5. til 8. september 1986.

Under eventuelt redegjorde Poul Nielsen for det arbejde, der var udført for at få monumentet ved Helligåndskirken til at fungere. Ingeniørfirmaet, der havde med sagen at gøre, havde dog givet løfte om, at monumentet ville være i stand til mødet den 20. april.

Morten Ruge rettede en henvendelse til forsamlingen om at sende beretninger til museet i Neuengamme. Man var interesseret i at få så mange personlige beretninger om livet i Neuengamme og udekommendoer som muligt.

Dirigenten kunne derefter afslutte generalforsamlingen med en tak for god ro og orden. Forsamlingen kvitterede med bifald for en vel gennemført og

håndfast ledet generalforsamling.

NK

Ved et bestyrelsesmøde i Neuengamme-foreningen den 29. april konstitueredes Jørgen Lind som næstformand, Søster Lærche som kasserer og Niels Otto Køster som sekretær.

Befrielsen huskes i taknemlighed

41-års dagen for de sidste danske fangers befrielse fra koncentrationslejren Neuengamme ved Hamborg.

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme afholdt sit mindemøde ved Monumentet for den ukendte kz-fange ved Helligåndskirken søndag den 20. april 1986 kl. 19.00. Trods det sure og kølige vejr var det en stor forsamling. Jørgen Lind kunne byde velkommen. Jørgen Lind gav ordet til årets taler, arkivar Niels Otto Køster, der gennem mange år har virket som landsforeningens sekretær.

En glædens dag og en sorgens dag

- Den 20. april er for os tidligere fanger fra Neuengamme både en glædens dag og en sorgens dag.

I dag for 41 år siden blev vi, som de sidste skandinaviske fanger befriet fra det tyske helvede i Neuengamme af en kæmpekonvoj af danske rutebiler og lastvogne, som i sidste øjeblik var blevet hvidmalede og forsynet med Røde Kors tegnet og danske flag. En konvoj, ført af modige danske chauffører under ledelse af Jyllandskorpset, Civilforsvaret, Dansk Røde Kors og Bernadottedetachmentet. For os overlevende blev det en glædens dag. Hjemtransporten til Danmark og friheden i Sverige.

En sorgens dag, fordi vi måtte efterlade mange af vore kammerater, som omkom i de tyske fængsler og lejre. Af de 6.000 danske, der blev deporteret til de tyske fængsler og koncentrationslejre, omkom 12 pct., og det var billigt sluppet. For vore franske kammerater kom kun 12 pct. hjem.

Det monument, vi står ved her - Monumentet for den ukendte koncentrationslejr fange - er rejst over en simpel sort urne af jern, fyldt med aske fra krematoriet i Neuengamme. Urnen blev gravsat her den 29. august 1946. Monumentet blev afsløret den 4. maj 1950. Yderligere gravsattes under monumenten en urne med aske hentet i Auschwitz

den 8. maj 1950. Monumentet blev rejst af en komité af tidligere koncentrationslejr fanger.

Mindedag siden 1960

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme har siden 1960 hvert år på denne dag holdt mindemøde her ved dette vort monument. Mange har talt her, og mange af dem er ikke mere i vore rækker, afgået ved en alt for tidlig død på grund af opholdet i de tyske lejre og fængsler. Vi mindes dem, som gode og trofaste kammerater, der alle stod i spidsen for et uegennyttigt arbejde for deres tidligere fangekammerater.

Aktiv forenings kamp siden 1962

Vor forening blev stiftet den 26. maj 1962. Vi har gennem årene ført en aktiv kamp i samarbejde med de øvrige fange-foreninger. Vort mål har været at sikre vore medlemmer og deres efterladte så gode sociale forhold som muligt.

Vi har arbejdet aktivt for mindet om vore kammerater, som vi ikke fik med hjem ved bl.a. oprettelsen af mindeparken i Neuengamme i 1965 og senere ved indvielsen af museet i Neuengamme i 1981. Det såkaldte »Dokumententhaus«. Vi deltog ligeledes med aktiv støtte til udgivelsen af »Dødebogen fra Neuen-

PRESENING KOMPAGNI A/S

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Tlf. 01 - 28 80 60

Eigil H. Larsens Eftf.
v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

gamme«, der indeholder over 40.000 navne af de over 55.000 fanger, der omkom i denne lejr fra 1938-1945. Vi holdt her udstillinger i Rådhuskellerne i Århus og København (1966-67), hvis salg af kunstværker skænktes af kunstnere fra hele Europa gik til at udgive dette værk.

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme har gennem de sidste 20 år, hvert år i september måned, foretaget en fællesrejse ud til lejrene ved Meppen, Dalum og Versen, der var arbejdskommandoer under Neuengamme. Her var mange danske fanger i 1944-45. Særlig Versen-lejren var en af de værste arbejdskommandoer. Af 132 danske, der kom hertil i november 1944, døde de 32. Vi havde den glæde at kunne afsløre en mindesten på kz-kirkegården i Versen for vore danske kammerater i september 1983, udført af Per Ulrich.

Der er stadig brug for foreningen

Vi, der kom hjem til friheden i 1945, havde vel ventet, at vi hurtigt ville komme os over de hårde krigsår og ville finde os til rette i det civile liv. Men det skulle gå anderledes. Vi havde forestillet os en verden uden krig og undertrykkelse. Uden fascisme og racehad.

I dag er vi vidne til et våbenkapløb og en oprustning med kernevåben, der er så foruroligende, at man må gøre alt for, at vi ikke får et nyt Hiroshima eller Nagasaki. Vi må sætte vores lid til de kommende møder mellem stormagterne, håbe det bedste - og vente det værste!

Vor forening går nu ind i sit 25. år, og man kunne spørge, er der brug for Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme. Det har vist sig, at der er brug for foreningen. Arbejdet skal føres videre, og jeg vil slutte med at rette en varm tak til de mange, der er mødt op her i dag på dette vort mindemøde.

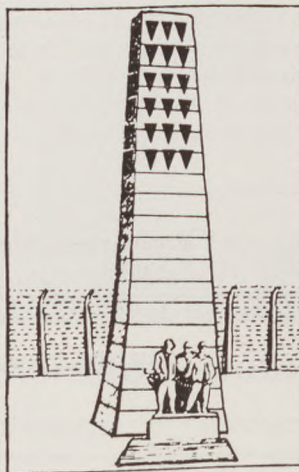
*

Efter Køsters tale blev foreningens krans nedlagt af vor tidligere tillidsmand i Versen og senere i den skandinaviske lejr i Neuengamme Erik Jacobsen, som havde bragt den urne, der er gravsat under monumentet, med aske fra krematoriet i Neuengamme til Danmark. Foruden foreningens krans, blev der nedlagt mange meget smukke buketter ved monumentet. Forsamlingen havde den glæde, at flammen på monumentet var tændt og altså nu er blevet bragt i orden.

Efter mødet samledes til kammeratligt samvær i Jord- og Betonarbejdernes mødelokale i Kompagnistræde, hvor der var fuldt hus til det fælles kaffebord.

NK.

SACHSENHAUSEN

LANDSMØDET I ODENSE

Formanden Oskar Verner bød velkommen og mindedes årets døde.

Evald Lægteskov, Odense, valgtes til dirigent.

Referat af landsmødet 1985 blev godkendt, ligesom formandens beretning.

Oskar Verner har deltaget på Danmarks vegne i mange møder i 1985-86: Pressekonference i Bonn, Østrig, med besøg i Mauthausen, Bourges, Frankrig og Van See, Vestberlin. Der afholdes snart kongres i Wiesbaden, med besøg i Dortmund i marts 1986.

ISK har til Bonn protesteret over præsident Reagans besøg på kirkegård i Vesttyskland, hvor der ligger værne magtsofficerer og gamle nazister begravet. Ingen respons fra Bonn.

Indsamlingen til monumentet i Moskva er forløbet godt. Det er en gave til det russiske folk. Det opstilles i venskabsparken i Moskva og indvies den 9. maj 1986. Rejser arrangeret fra Danmark i den forbindelse.

Regnskabet blev forelagt og godkendt.

Alle valg blev genvalg, og bestyrelsen består nu af: formand Oskar Verner, næstformand Evald Lægteskov, kasserer Emmy Eskildsen, sekretær Alice Kofoed. Desuden Elly Mathisen, Peder Søgaard, Lilian Olsen. Suppleanter R. Harndal og Arne Jørgensen.

STUTTHOF

ÅRSMØDE

Lørdag den 3. maj holdt Stutthofforeningen årsmøde i København med ca. 40 deltagere. Det indledtes ved en kort højtidelighed ved Mindetavlen i »Land og Folk«s hus, hvor formanden Helge Kierulff udtalte mindeord, og der blev nedlagt blomster.

Derefter åbnedes årsmødet i »Land og Folk«s kantine med en af de populære sange fra Stutthof, vandsangen »Kammerat, signalet lyder«, hvorefter Robert Sartori valgtes til dirigent.

Taknemmelig for

Henrik Nielsens doktordisputats

Helge Kierulff aflagde beretning og omtalte arrangementerne på 40-års dagen for befrielsen og de såvel positive som mindre positive oplevelser på foreningens rejse til Stutthof i 1985. Læge Henrik Nielsens disputats om KZ-fangernes dødelighed og invaliditet blev fremhævet som en fremragende bedrift, der allerede har vakt opsigt i udlandet, og der er bestræbelser i gang for at få den oversat til flere sprog.

Frode Toft omtalte samarbejdet i Fangesammenslutningen og støttede et af formanden fremsat forslag om at sammenslutte Horserødforeningen og Stutthofforeningen.

Kassereren Ingemann Berthelsen forelagde en henvendelse fra de Spaniensfrivilliges Forening om tilskud til et monument, der skal rejses på 50 års dagen for den spanske borgerkrigs udbrud.

Mogens Møhlholm redegjorde for de unges (d.v.s. børn af Stutthoffanger) arbejde i Stutthofs historiske Forening. Udstillingen, der i 1985 er vist flere steder, bliver nu udvidet og kan vises igen.

Marius Christiansen redegjorde for de Spaniensfrivilliges plan om at rejse et mindesmærke, der udarbejdes af billedhuggeren Per Ulrich.

2 foreninger ønskes sammenlagt

Derefter godkendtes beretningen, og bestyrelsen blev bemyndiget til at arbejde videre med forslaget om sammenlægning af Horserød- og Stutthofforeningerne.

Ingemann Berthelsen forelagde regnskabet, der blev godkendt. I forbindelse hermed vedtoges det at bevilge 500 kr. til de Spaniensfrivilliges mindesmærke,

og der foretoges derudover en indsamling blandt de fremmødte. Der blev indsamlet ca. 1500 kr., således at der ialt blev ydet 2000 kr. til formålet.

Ved valget blev den siddende bestyrelse genvalgt, og den består herefter fortsat af Helge Kierulff (formand), Inge-mann Berthelsen (kasserer), Arne Gottlieb Hansen (sekretær) samt Frode Toft, Ragnhild Andersen og Villy Fuglsang. I stedet for René Høgstedt, der er afgået ved døden, valgtes Robert Sartori til revisor.

Til sidst rettede Helge Kierulff en tak til de unge, der har vist et friskt initiativ. Takkede ligeledes de tre repræsentanter for kvindekomiteen, de røde enker, der var kommet til stede. Endelig også en tak til pigerne, der med Hertha Berthelsen i spidsen har sørget for og planlagt arrangementet.

Og så var det store kolde bord parat, og der fulgte nu i de næste timer et kammeratligt samvær, hvor man nød maden og snakkede hyggeligt sammen.

FRIHEDSMUSEET

4.-5. MAJ

Søndag den 4. maj havde Frihedsmuseet åbent kl. 10-17 og om aftenen kl. 19-22.

Om eftermiddagen arbejdede det illegale trykkeri med at trykke et illegalt blad, der blev udleveret gratis til de besøgende. Desuden var den illegale radiostation i gang med at sende til alverdens lande, bemandet med personel fra E.D.R., Eksperimenterende Danske Radioamatører.

Om aftenen var museet illumineret

Aabenraa Rederi A/S

Finlands Konsulat

P. F. CLEEMANN
SKIBSMÆGLERFORRETNING
A A B E N R A A
telgr. •Cleemann•
tlf. (04) 622182 - telex 52111

med fakler og levende lys, og kl. 19.35, kl. 20 og kl. 21 blev befrielsesbudskabet, som det hørtes fra BBC, udsendt over alle museets højttalere.

Søndag den 4. maj var der gratis omvisning på dansk kl. 13 og på engelsk kl. 14.

Mandag den 5. maj holdt Frihedsmuseet åbent kl. 10-16.

I hele sommersæsonen indtil den 14. september vil der om søndagene være omvisning på dansk kl. 13 og på engelsk kl. 14, ligesom der hver torsdag kl. 14 i sommersæsonen også vil være omvisning på engelsk.

*

NORGE PÅ FRIHEDSMUSEET

På Frihedsmuseet åbnedes en udstilling om den norske illegale presse torsdag den 1. maj i år. Udstillingen varede indtil søndag den 1. juni.

Den 8. maj i år fik museet desuden besøg af den norske illegale presses forening 1940-45. Foreningen afholdt en højtidelighed i Mindelunden den 8. maj kl. 15.30, og kl. 17 var der en reception på Frihedsmuseet.

*

FORÅRET

Nu kommer foråret til Frihedsmuseet. Søndag den 27. april i år åbnede det udendørs cafeteria, så man atter her ved en forfriskning kan nyde naturen og ud-sigten i de skønne omgivelser.

Fra torsdag den 1. maj har Frihedsmuseet sommer-åbningstider, som er på hverdage kl. 10-16 og på søn- og helligdage kl. 10-17. Mandage er der lukket, ligesom der er lukket 1. pinsedag og grundlovsdag.

Frihedsmuseet havde naturligvis åbent mandag den 5. maj.

Vi skaffer penge til huse.

KREDITFORENINGEN DANMARK

KAMMERATERNE FORTÆLLER

VI ER EN SAMLING ILLEGALE

I Hannover-Stöcken lejren var den daglige ledelse indenfor pigtrådshegnet overdraget til Blockältester (barakformand), Stubendienst (opsynsmand i barakken) og kapoer (tyske overfanger).

Langt de fleste af ovennævnte var tyske tugthusfanger, der var for belastede til at kunne bruges som frontsoldater. Det var hovedsageligt mordere, professionelle forbrydere og sædelighedsforbrydere. Denne horde kunne få afløb for deres laveste instinkter i bestræbelserne på at herse med lejrens Häftlinge, som næsten alle blev muselmænd på utrolig kort tid.

Kartoffelkapoen - ham der i køkkenbarakken bl.a. stod for opsynet med de fanger, der gjorde tjeneste ved madlavningen - gjorde sig en dag særligt bemærket ved simpelt hen at sparke en fange ihjel, blot fordi han havde taget en bid af en rå kartoffel.

Ellers benyttede kapoerne deres knip-ler ved enhver lejlighed. Navnlig under luftalarm, når vi skulle jages ned i løbegravene mellem barakkerne, stod de ved dørene, der jo dannede en flaskehals, og pryglede løs.

Enkelte gange kunne disse psykopa-ter give udtryk for en aldeles barok humor, som f.eks. dengang Keppen, der var Blockältester i barak 5, forlangte, at fangerne fra de enkelte lande skulle synge deres illegale sange - og allerbedst såfremt det var smædeviser om Hitler.

Vi danske istemte af karsken bælg sangen: »Vi er en samling illegale«. Og det kan nok være, at der var mange ord i den sang, som kunne forstås af andre nationaliteter, og det kunne øjeblikkelig mærkes på deres spontane tilråb.

Häftling nr. 54.580

HAUPTWACHTMEISTER WASSERMANN STARTEDE I HORSERØD

Efter at jeg i juli måned sommeren 1944 efter generalstrejken var blevet ført til Horserødlejren, begyndte jeg at forestå (lede) lidt morgengymnastik, idet jeg efter opholdet i Vestre Fængsel, hvor tiden for størstedelen gik med at tygge rugbrød, hårdt trængte til legemlig mo-

tion og frisk luft, og da jeg i mit første liv havde været på gymnastikhøjskole, var det vel ret naturligt.

Bagefter var der jo så appel - tyskerne talte, eller forsøgte at tælle os flere gange i døgnet. De havde da en næstkommanderende, der hed Wassermann. Nu er det jo et navn, der er let at gøre grin med - »Vandmand« eller hvad det nu kunne blive til i unge fangers trang til lidt sjov. Det hørte Wassermann selvfølgelig en morgen, og han forlangte så, at vedkommende skulle stå frem og melde sig. Det gjorde vi selvfølgelig alle, hvorpå han straks indførte udgangsforbud m.m. Det var vi nyankomne fra Vestre Fængsel jo ikke særlig glade for, nu vi lige havde fået den frihed at kunne gå og snakke med fangekammeraterne i fri luft mellem Horserødlejrens barakker, så jeg meldte mig straks til kartoffel-skrællerholdet.

Arbejdet foregik på den måde, at et badekar blev opstillet imellem barakkerne, hvori kartoflerne blev lagt, og så sad vi ellers deromkring og var jo i fri luft og havde det ret så hyggeligt. Jeg husker særlig en læge ved navn Horstrup. Han var en stor visemager, og på disse kartoffelskrællerhold er mange viser, der nu ligger i montrene, henholdsvis arkivet i Frøslevlejrens Museum egentlig blevet til.

Vi havde det meget sjovt - og det kunne Wassermann jo også se - og det passede ham ikke rigtigt, så han påsede på, at vi bare skulle have lidt ekstra straf.

Tyskerne havde beslaglagt (lukket) nogle legetøjsforretninger i København, og nu fik Wassermann legetøjet ført til Horserød, hvorefter det blev lagt i blød i badekarrene. Det var tanks og flyvemaskiner m.m. med Royal Air Force mærker og stjernebannere - og næste morgen måtte vi som ekstra straf sidde og pille de nu opblødte nationalitetsmærker af disse tanks og flyvemaskiner. Vi lo selvfølgelig derover. Senere fik vi jo mere at mærke til Wassermann i Frøslevlejren, hvor han blev lejrens onde ånd.

Jeg har dog ladet mig fortælle, at han blev mere medgørlig, efterhånden som han blev klar over, hvilken vej krigen

gik, men det var en meget højtråbende græshoppe.

Færøernes maler Sven Hausteen Mik-kelsen, udtrykte det engang sådan: »O-ve, O-ve, den tyske folkeånd, der har Dødningshovedet i sin hånd.«

Det passer i hvert fald godt på Was-sermann.

Hans S. Bruun

MINDEORD

EJNAR DAHL

Læge Ejnar Dahl, Tønder, blev 87 år. Han var fra Verst og blev student fra Odense i 1916. Han blev cand.med. i 1924, og efter at have haft stillinger forskellige steder i landet kom han i 1928 til Tønder, hvor han nedsatte sig som praktiserende læge.

Ved siden af sin lægepraksis passede han i nogle år en stilling som jernbanelæge, og efter krigen blev han skolelæge i det gamle Tønder amt, indtil han i 1969 blev pensioneret.

Han kom ind i den antifascistiske kamp i 1930'erne og hjalp med at smugle tyske antifascister over grænsen. Under besættelsen var Ejnar Dahl aktiv i modstandskampen og han blev fængslet og kom i tysk kz-lejr, først i Sachsenhausen og senere i Neuengamme. På lejrens re-vier gjorde han tjeneste som læge.

Mod krigens slutning oplevede han redningen, da De hvide Busser hentede

Ejnar Dahl, Tønder.

de danske fanger fra tyske lejre. Efter krigen blev han medlem af Danmarks kommunistiske Parti og var med til at udgive bladet Grænseposten, et organ for retsopgøret og frihedsbevægelsen.

I årene lige efter krigen foregik der stadig menneskesmugling over den lukkede grænse, og i forbindelse med en international kongres i København var Ejnar Dahl med til at smugle bl.a. den senere vesttyske forbundspræsident, Gustav Heinemann, over grænsen. Ejnar Dahl havde siden oprettelsen af Frihedsfonden været med i bestyrelsen, og han var i flere år formand for 4. Maj Kollegiet i Tønder.

ROBERT DAHL, AALBORG

Robert Dahl blev 64 år. Han var opvokset i et fattigt landarbejdermiljø og sluttede sig i trediverne til den kommunistiske ungdomsbevægelse. Under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen og havnede i KZ-lejren Neuengamme. Efter krigen deltog han i dannelsen af SF og var samtidig en aktiv og højt respekteret fagforeningsmand. Han tog med stor klogskab del i både byens og den lokale arbejderbevægelses problemer. Som medlem af fagforeningernes fællesorganisations ledelse gik han således stærkt ind for, at det nye universitetscenter i Aalborg ikke måtte isoleres fra byens liv og blive en akademisk ghetto. Samtidig var han den, der tidligt gik i offensiven for at få fjernet de skadelige malematerialer.

Som flittig skribent er han kendt fra en række beretninger i vor serie »Kammeraterne fortæller«, og hans to bøger »Med brede strøg« og »Mig skal de ikke bide ravspidsen af« har været meget rosende anmeldt her i bladet.

Han vil blive savnet både blandt kollegerne og fangekammeraterne. -t

ELLA ELMØE

København, blev 80 år. Hun var en af modstandskampens markante kvindeskikkelser, og gik under besættelsen under dæknavnet »Louise«.

Hun var general Vagn Bennikes nærmeste medarbejder og udførte personligt adskillige sabotageaktioner mod jernbaner og virksomheder, der arbejdede for tyskerne. Hun udførte også kurértjeneste og smuglede våben for modstandsbevægelsen.

BØGER

O. C. Brøndum.

HAN GJORDE OPRØR LIGESOM RØJEL

O. C. Brøndum: Desertør til fronten. 96 sider. 98 kr. Stig Vendelkærs forlag.

Han blev en svoren fjende af en flok defaitistiske og politiserende danske officerer under besættelsen, folk som senere generalmajor F. Hvalkof, Den danske Brigades chef i Sverige, general Knudtzon, oberst Sv. Schiødt-Eriksen, der aldrig blev generalmajor, fordi han en tid havde stået i Frits Clausens naziparti, senere hærchef C. V. Hjalf, som efter 29.8.43 af general Gørtz udnævntes til chef for »Den lille generalstab«.

Nævnte folk og en række andre valgte som oftest at sidde med hænderne i skødet og lade andre om at gå til modstand mod tyskerne. Og højest intrigerede de mod de soldater og officerer, som virkelig tog et illegalt arbejde op.

Og ellers sørgede de på deres høje poster for den meget omtalte og omstridte »skæve våbenfordeling«, dvs. at de våben, som man fik ned fra luften fra England og de våben, som man hemmeligt købte i Sverige, de skulle efter »Den lille Stab«s bedste overbevisning gemmes væk til efter krigen. Bl.a. til i givet fald at komme et kommunistisk forsøg på overtagelse af magten i landet, til livs. Så skidt være med kampen mod tyskerne, som stod hos os i landet. Nå, dette er måske, jeg siger *måske* lidt forenklet. Men grelt var det, det husker alle vi tusinder, som i de år stod på post

et eller andet sted i modstandskampens geledder.

Og her har så chefredaktør Erling Brøndum, Aalborg, en tid også forsvarsminister i Hartlings lille Venstreregering, for nu snart en år-række siden, samlet sin fars erindringer til en lille bog, god at få forstand af. »Desertør til fronten«, som hans far, oberst O. C. Brøndum, engang selv betegnede sin situation.

O.C.Brøndum, 1900-1983, der endte som regionsleder i Hjemmeværnet, var i sin ungdom interesseret i både fodfolk, rytteri og artilleri. Men valgte det sidste og var, da 9.4.40 kom, artillerikaptajn på Sjælland.

Han følte, som sit mandskab, smerteligt, at man ikke måtte kæmpe mod tyskerne. Og at 16 soldater blev ofret ved grænsen. Næsten symbolsk og for at redde regeringens »ære«, hvis den ellers havde nogen. Og 29.8.43, da den danske regering og Folketinget så at sige havde udspillet deres rolle, undveg han med sin styrke næsten Sjælland rundt, til man omsider med cementskibet »Rørdal« kom med styrken til Sverige.

Han ville ikke bare overgive styrke og udrustning til tyskerne, som det var sædvane den dag for så at sige alle andre.

I Sverige blev han chef for et dansk fodfolkskompagni under den nyoprettede Brigade, men kom snart i modsætningsforhold til de på mange måder og for manges vedkommende sløve danske officerer.

Senere rejste han illegalt hjem til Danmark, meget mod Brigadestabens ønske. Den så ham hellere fængslet af de svenske myndigheder.

I Danmark kom han med i modstandskampen, først hos Bopa, siden hos Holger Danske. I øvrigt delte han skæbne med forfatteren, overlæge Jørgen Røjel, som samtidig forlod Brigaden. De flygtede sammen tilbage til kampen i Danmark.

Efter krigen prøvede Gørtz og den nævnte »lille generalstab« at forfølge Brøndum på alle måder, men Christmas Møller, Ole Bjørn Kraft og Frode Jakobsen fik afværget deres forsøg på et »justitsmord« på Brøndum, så Brøndum i stedet kunne slutte sin løbebane som sjællandsk leder i hjemmehæren.

En kortfattet, men besk bog, der siger meget om tingene dengang. Og en sønlig æresoprejsning til en far at få denne dagbog og disse noter ud.

Johs. Rasmussen

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 3. Juni 1986

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. (07) 97 12 71.

Sekr.: P. Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. (02) 95 20 08.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Else Drejer, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Villy Mørk Jensen, Solveig Skjøtt, Ove Laursen og Peter Müller Madsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K. (01) 12 85 95.

Sommer: Møntstien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. (03) 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Fmd: Knud Andreasen, Brønhøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. (06) 33 60 61.

Kass./sekr.: Arnold Sejersen, Jægergårds-
gade 138, 2., 8000 Århus C. (06) 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. (02) 95 22 08.

Kass.: Ernst Nielsen, Firkovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. (02) 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. (07) 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. (06) 16 92 42.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 16, 2400 København NV. (01) 19 24 24.

Socialsekr.: Kaj Wadsbach Petersen, Lunde-
bjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde. (02) 94 44 92.

Kontor: Kongevejen 252, 2. sal, 2830 Virum. (02) 85 58 98. Giro 881 17 88. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-14. Sociale sager kun tirsdag og torsdag.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-
kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Jens Jac. Jensen, Får-
bækvejen 2, 7000 Fredericia. (05) 95 79 88.

Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent tirsdag kl. 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. (05) 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tlf. (09) 15 45 87. Åbent hver onsdag kl. 10-12.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Socialsekretær: Kristian Hansen, Grønnevan-
gen 17, 5210 Odense NV, tlf. (09) 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskovvæn-
get 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. (09) 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svend-
borg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten
3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvig-
vej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82. Cent-
rets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08)
12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-
12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme-
richs Vej 11,2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag- fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. (02) 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Erik Andersen, Fjord-
bakken 32, Møllerup, 8900 Randers. (06) 44 13 19.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skot-
tegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: E. Gajhede, Vejlands Alle 95, 2300 Kø-
benhavn S, tlf. (01) 58 16 55. Giro 1 70 30 72.

Århus afd.: Fmd.: Edith Johansen, Hou-
gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. (06) 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebel-
toft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN:

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrupvej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjørløer Boulevard 12, 2.tv. 2450 Kbh. SV. (01) 16 60 98.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. (07) 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Oden-
se C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Muregade 10, 2200 Kø-
benhavn N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henv. til: Alfred Bertelsen, Louis Hamme-
richsvej 11, 2., 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpe-
fond. Se øverst bladet side 2.

»Nors Hovedgård:« Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Binnebalde, (07) 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse (02) 48 56 74.